

Analiza odnosa gospodarskog rasta i HD indeksa na primjeru zemalja EU

Gulan, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:093602>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-04**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za ekonomiju

Diplomski sveučilišni studij menadžmenta (jednopedmetni)

Marija Gulan

**Analiza odnosa gospodarskog rasta i HD indeksa na
primjeru zemalja EU**

Diplomski rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru

Odjel za ekonomiju
Diplomski sveučilišni studij menadžmenta (jednoprredmetni)

Marija Gulan

**Analiza odnosa gospodarskog rasta i HD indeksa na primjeru zemalja
EU**

Diplomski rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru

Odjel za ekonomiju
Diplomski sveučilišni studij menadžmenta (jednopedmetni)

Analiza odnosa gospodarskog rasta i HD indeksa na primjeru zemalja
EU

Diplomski rad

Studentica:

Marija Gulan, univ.bacc.oec.

Mentor:

doc.dr.sc. Jurica Bosna

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Marija Gulan**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Analiza odnosa gospodarskog rasta i HD indeksa na primjeru zemalja EU** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 2023.

Sažetak

Gospodarstvo svake zemlje svijeta je različito i ovisi o većem broju različitih faktora. Neke zemlje se ističu po svojoj izvrsnosti u područjima uvjeta života i visoke razine blagostanja, dok je kod nekih drugih zemalja situacija bitno drugačija, neke zemlje uživaju srednju razinu blagostanja, a neke žive ispod svih razina gdje se stanovnici neke države suočavaju sa siromaštvom. Ovaj diplomski rad se konkretno bavi analizom odnosa gospodarskog rasta i HD indeksa u kontekstu gospodarskog razvoja u zemljama Europske unije. Gospodarstva zemalja se često previše fokusiraju na BDP kao mjeru gospodarskog rasta i posljedično tome gospodarskog razvoja. Krajnji cilj gospodarskog rasta i razvoja bi trebao biti povećanje životnog standarda stanovništva uzimajući pri tom u obzir kvalitetu života. Iz tog razloga je u suvremenim ekonomskim istraživanjima naglašen aspekt održivosti. Sve je više onih kritičara koji smatraju da BDP nije jedini pokazatelj snage gospodarstva i posljedično gospodarskog razvoja koji bi trebao dovesti do većeg životnog standarda uvažavajući dimenziju kvalitete života. Human Development Index (hrv. Indeks ljudskog razvoja) je mjera koja se koristi kako bi se prikazale razlike među zemljama, ali na način da se skrene pozornost sa ekonomskih rezultata na rezultate ljudskog razvoja što bi trebala biti posljedica gospodarskog razvoja. Gospodarski rast neke zemlje i životni standard su povezani pojmovi upravo zato što bi gospodarski rast trebao dovesti do rasta životnog standarda koji podrazumijeva povećanje blagostanja stanovništva. Blagostanje stanovništva podrazumijeva i kvalitetu života koja bi sa povećanjem životnog standarda trebala povećavati. Rezultati provedenog istraživanja ukazuju na pozitivan odnos gospodarskog rasta i HD indeksa u svim zemljama EU.

Ključne riječi: BDP, gospodarski rast, održivi razvoj, HDI

Abstract

Analysis of the relationship between economic growth and the HD index on the example of EU countries

The economy of every country in the world is different and depends on a number of different factors. Some countries stand out for their excellence in the areas of living conditions and a high level of well-being, while for some other countries the situation is significantly different, some countries enjoy an average level of well-being, and some live below all levels where the inhabitants of a country face poverty. This graduate thesis specifically deals with the analysis of the relationship between economic growth and the HD index in the context of economic development in the countries of the European Union. Countries' economies often focus too much on GDP as a measure of economic growth and, consequently, economic development. The ultimate goal of economic growth and development should be to increase the standard of living of the population, taking into account the quality of life. For this reason, the aspect of sustainability is emphasized in contemporary economic research. There are more and more critics who believe that GDP is not the only indicator of the strength of the economy and, consequently, of economic development, which should lead to a higher standard of living, respecting the quality of life dimension. The human development index (Croatian: Human development index) is a measure used to show differences between countries, but in a way to shift attention from economic results to human development results, which should be a consequence of economic development. Economic growth of a country and life standard are related concepts precisely because economic growth should lead to an increase in the standard of living, which implies an increase in the well-being of the population. The well-being of the population also implies the quality of life, which should be increased with the increase in the standard of living. The results of the conducted research indicate a positive relationship between economic growth and the HD index in all EU countries.

Keywords: GDP, economic growth, sustainable development, HDI

Sadržaj

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Struktura rada	2
1.3. Metodologija rada.....	2
2. BRUTO DOMAĆI PROIZVOD (BDP).....	3
2.1. Nominalni i realni BDP.....	4
2.2. Načini izračuna BDP-a.....	4
2.3. BDP po stanovniku	6
3. GOSPODARSKA AKTIVNOST I DRUŠTVENO BLAGOSTANJE	8
3.1. Gospodarski rast i održivi razvoj.....	8
3.2. Zelena industrija	10
3.3. Kvaliteta života.....	12
3.3.1. 8+1 dimenzija	14
4. INDEKS LJUDSKOG RAZVOJA (HDI)	17
5. ANALIZA GOSPODARSTVA ZEMALJA EU.....	20
5.2. Analiza gospodarski visoko razvijenih zemalja EU	20
5.3. Analiza gospodarski srednje i niže razvijenih zemalja EU	26
6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	31
7. ZAKLJUČAK	40
LITERATURA.....	41
Popis tablica	49
Popis grafova.....	50

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog diplomskog rada je gospodarski rast kao kontinuirano povećanje gospodarske aktivnosti što bi za krajnji rezultat trebalo imati povećanje gospodarskog razvoja. Gospodarski razvoj može se mjeriti na različite načine pri čemu je najraširenija mjera gospodarskog razvoja pokazatelj BDP po glavi stanovnika. Krajnji cilj gospodarskih aktivnosti trebao bi biti povećanje životnog standarda stanovništva što samim tim podrazumijeva povećanje blagostanja. Isključivo ekonomski pokazatelji previše ističu materijalnu dimenziju blagostanja dok zanemaruju nematerijalne dimenzije koje su također jako važne za blagostanje stanovništva. Povećana gospodarska aktivnost često puta negativno utječe na okoliš i zdravlje ljudi pa bi se prilikom izračunavanja blagostanja stanovništva trebalo povesti računa i o negativnim posljedicama povećane gospodarske aktivnosti. Jedan od alternativnih pokazatelja blagostanja stanovništva je i HD indeks (Indeks ljudskog razvoja).

Cilj ovog diplomskog rada jest ispitati odnos gospodarskog rasta i HD indeksa u kontekstu gospodarskog razvoja na primjeru zemalja Europske Unije.

Ovim radom dat će se odgovor na pitanje u kakvom su odnosu BDP i HDI, odnosno kakva je povezanost između prethodno navedenih varijabli. Radom će se doznati hoće li rast BDP-a dovesti do rasta HDI-a u promatranim zemljama, u ovom slučaju zemljama članicama Europske unije. Analiza se provodi za vremensko razdoblje od 2010. do 2021. godine.

Sam BDP u svojoj osnovi služi za mjerenje ekonomske aktivnosti neke zemlje a također se u pravilu po BDP-u može uspoređivati i ekonomski razvoj između svih zemalja svijeta dijeljenjem njegove veličine s brojem stanovnika. HDI je pak bitna mjera za praćenje napretka neke zemlje a razvijen je upravo zato da razvoj neke zemlje ne predstavlja samo njezin ekonomski, odnosno gospodarski rast, već i ljudski faktor i čovjekova sposobnost.

Istraživačka pitanja na koja će se odgovoriti kroz ovaj diplomski rad su:

- U kakvom su odnosu BDP i HDI?
- Hoće li povećanje BDP-a utjecati na povećanje HDI-a?
- Hoće li povećanje HDI-a utjecati na povećanje BDP-a?

- Kolika je vrijednost HDI-a po pojedinim zemljama EU?
- Koje su bitne gospodarske karakteristike zemalja EU?
- Kako možemo razlikovati gospodarstva zemalja EU?

1.2. Struktura rada

Ovaj diplomski rad se sastoji od sedam cjelina. Rad započinje uvodom koji daje kratki pregled teme koja se obrađuje. Zatim slijedi definiranje BDP-a, njegova podjela i njegov način izračuna. Gospodarska aktivnost i društveno blagostanje je treće poglavlje ovog rada a govori o tome da li gospodarska aktivnost dovodi do društvenog blagostanja. U ovom poglavlju dan je i pregled zelene industrije a govori o tome zašto je važno primjenjivati zelenu industriju, kako je povezana sa životnim standardom te kako zemlje EU provode zelenu politiku. Kvaliteta života je također potpoglavlje poglavlja gospodarske aktivnosti a bavi se njegovim pojmovnim određivanjem te prikazuje po čemu se to razlikuju kvaliteta života i životni standard. Četvrto poglavlje se odnosi na indeks ljudskog razvoja (HDI) gdje se definiraju načini njegova mjerenja te se prikazuje vrijednost HDI-a za svaku zemlju EU u 2021. godini. Peto poglavlje se bavi analizom gospodarstava zemalja EU. U šestom poglavlju se iznose rezultati provedene korelacijske analize kako bi se prikazao odnos između gospodarskog rasta i HDI-a. Posljednje poglavlje je zaključak u kojim su navedeni najvažniji zaključci provedenog istraživanja.

1.3. Metodologija rada

Prilikom pisanja ovog diplomskog rada korištene su sljedeće metode:

- metoda deskripcije,
- metoda dedukcije,
- metoda analize,
- metoda indukcije,
- metoda sinteze.

Za potrebe empirijskog dijela istraživanja koristi se korelacijska analiza kako bi se utvrdio stupanj povezanosti između promatranih varijabli te se doznaje je li povezanost statistički značajna.

2. BRUTO DOMAĆI PROIZVOD (BDP)

Opće poznata definicija BDP-a glasi da je to je makroekonomski pokazatelj koji prikazuje vrijednost završnih proizvoda i usluga koji su proizvedeni u nekoj državi, odnosno zemlji, kroz danu godinu, izraženo u novčanim jedinicama. Mankiw (2006) navodi da je BDP ekonomski indikator za koji se smatra da je najkvalitetnija individualna mjera gospodarskog stanja nekog društva. Bruto domaći proizvod je također i mjera ukupnog proizvoda u računima nacionalnog dohotka. BDP je zapravo i tržišna vrijednost dobara i usluga koji su proizvedeni radom i imovinom. Kod prosudbe i vrednovanja u kakvom je položaju ekonomija države, najčešće se promatra cjelokupni dohodak svih elemenata ekonomije, pa upravo u tu namjenu služi bruto domaći proizvod koji mjeri dvije kategorije a to su ukupan dohodak ukupnih dionika ekonomije i cjelokupni izdaci korišteni za potrošnju robe i usluga.

BBC (n.d.) navodi da BDP pomaže i poduzetnicima da procijene situaciju kada se treba više fokusirati na širenje svog poslovanja, što obuhvaća i veću ponudu radnih mjesta. S druge strane, vlada nadzire situaciju pa zna kada i koliko treba oporezivati. Naravno, svima vladajućim tijelma je u interesu vidjeti da BDP raste, jer to znači više trošenja, otvaranje više radnih mjesta, povećanje plaća ali i plaćanje više poreza. U onim trenucima kada neko gospodarstvo bilježi pad, odnosno kada se smanjuje, to znači loše vijesti i za poduzeća i njegove radnike. Ako se pad BDP-a bilježi u dva ili više kvartala za redom, javlja se recesija. Primjerice, zadnja veća recesija za veliki dio gospodarstva u cijelom svijetu javila se u COVID pandemiji koja je naštetila kako samom poslovanju gospodarstava, tako i zapošljavanju, ali i općenito normalnom funkcioniranju života svakog pojedinca. Srećom, gospodarstva su se krenula oporavljati od teških posljedica pa su tako brojne države već u 2021.g. krenule ponovno bilježiti rast BDP-a. BDP za svaku zemlju izračunva određeno nadležno tijelo, odnosno nadležna javna institucija, može se izračunavati tromjesečno, iako se obično ocjenjuje na godišnjoj razini. Za Europsku uniju je nadležna institucija pod nazivom Europski statistički ured, poznat kao Eurostat.

U onim trenucima kada BDP raste, vlade država taj podatak koriste kao dokaz kako bi pokazali da svoj posao uspješno obavljaju te da dobro upravljaju gospodarstvom svoje države, s druge strane, kada dođe do njegovog pada, onda se javlja oporba koja će tvrditi kako vlada loše upravlja. Ipak, ne može se tvrditi da će rastom BDP-a doći do rasta životnog standarda a to je zato što rast BDP-a ne govori kako se prihod dijeli na populaciju, odnosno rast BDP-a mogao bi biti rezultat toga što najbogatiji postaju još bogatiji, umjesto da svima bude bolje. Navedeno je jedna od nedostataka BDP-a, a kasnije će biti prikazani i još neki od nedostataka ove mjere.

2.1. Nominalni i realni BDP

BDP može biti nominalni i realni. Benić (2016) navodi da je nominalni BDP onaj BDP koji je izrežen u tekućim cijenama, a dobiva se zbrajanjem proizvedene količine završnih dobara i usluga koji su pomnoženi s njihovim tekućim cijenama. Te tekuće cijene se mijenjaju, one nisu stalne budući da se radi o faktorima koji se mijenjaju. Ganti (2023) navodi iduće: „*Budući da nominalni BDP mjeri koliko dobro ide gospodarstvo bez faktoriranja promjena cijena uslijed inflacije ili deflacije, on zapravo može napuhati rast jer se sva dobra i usluge koje se koriste za određivanje nominalnog BDP-a vrednuju prema cijenama u tekućoj godini*“. S druge strane, realni BDP prikazuje vrijednost ukupnih završnih, odnosno finalnih dobara i usluga koji su pomnoženi sa njihovim stalnim cijenama. Realni bruto domaći proizvod se iskazuje u stalnim cijenama a mijenja se isključivo onda kada doalzi do promjene u fizičkom obujmu proizvodnje i usluga.

Ganti (2023) za realni BDP kaže kako je to mjera koja je prilagođena inflaciji koja odražava vrijednost svih dobara i usluga koje je neko gospodarstvo proizvelo u određenoj godini. Realni BDP izražava se u cijenama bazne godine. Često se naziva BDP s konstantnim cijenama, BDP s korekcijom inflacije ili BDP s konstantnim dolarima. Jednostavno rečeno, realni BDP mjeri ukupnu gospodarsku proizvodnju zemlje i prilagođava se promjenama cijena.

2.2. Načini izračuna BDP-a

BDP se može izračunati prema tri metode, a to su:

- proizvodna metoda,
- rashodovna metoda te
- dohodovna metoda.

Najjednostavnije rečeno, BDP mjeri koliko je proizvedeno, koliko je potrošeno i koliko je zarađeno u gospodarstvu tijekom određenog razdoblja.

Blanchard (2011.:36) navodi iduće: „ *BDP kao mjera agregatne proizvodnje može se promatrati na tri ekvivalentna načina a to su BDP koji je je vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u gospodarstvu tijekom danog razdoblja, zatim BDP koji je zbroj dodane*

vrijednosti u gospodarstvu tijekom danog vremena te BDP je zbroj dohodaka u gospodarstvu tijekom danog razdoblja”.

Benić (2016) za proizvodnu metodu kaže da je to “metoda koja mjeri BDP kao tržišnu vrijednost finalnih proizvoda koji su nastali u gospodarstvu u određenom razdoblju, uglavnom u godini dana. U obračun ulaze finalni proizvodi i usluge, a obračunava se prema konceptu dodane vrijednosti, te se time isključuju kupoprodaje u međufaznoj proizvodnji”. Dakle, kada se primjenjuje proizvodna metoda prilikom računanja nominalnog BDP-a, zbraja se novostvorena vrijednost svih industrijskih sektora gospodarstva. (Krueger, 2009). Vrijednost BDP-a se dobije na način da se zbroji sve što je proizvedeno, oduzme se vrijednost dobara i usluga upotrijebljenih u proizvodnji ovih outputa, zbroje se i svi porezi na proizvode (PDV) i od toga se oduzmu sve subvencije na proizvode. Fernando (2023) za proizvodnu metodu kaže kako je taj pristup je zapravo obratan od rashodnog pristupa. Umjesto mjerenja ulaznih troškova koji pridonose gospodarskoj aktivnosti, proizvodni pristup procjenjuje ukupnu vrijednost ekonomskog outputa i oduzima troškove međuproizvoda koji se troše u procesu npr. materijali i usluge. Rashodni pristup se pak projicira unaprijed od troškova, proizvodni pristup gleda unatrag s povoljne točke gledišta stanja završene ekonomske aktivnosti.

Prema Kruegeru (2009), nominalni BDP se može izračunati na način da se zbroje ukupni izdaci za robu i usluge svakog sektora potrošnje i tada dobivamo *rashodovnu metodu*. Tada formula glasi: $Y = C + I + G + (X - M)$. Pri tome je: C – osobna potrošnja (potrošnja kućanstva), I – (bruto) investicije, G – državna potrošnja (potrošnja države), X – izvoz, M – uvoz i Y – nominalni BDP.

Drugim riječima, zbraja se potrošnja svakog pojedinca, na to se dodaje državna potrošnja i investicije, dodaje se i sva kapitalna potrošnja te izvoz a na poslijetku se oduzme uvoz.

Dohodovna metoda, prema Kruegeru (2009), temelji se na činjenici da proizvodnja robe i usluga stvara dohotke, mogu se javiti i u obliku naknada prema zaposlenicima (plaće i nadnice). Ovaj podatak daje uvid u treći i zadnji način izračuna BDP-a. Ova metoda mjeri BDP zbrajanjem dohodaka primljenih od proizvođača, profita i poreza plaćenih državi i amortizacije. Fernando (2023) za ovu metodu navodi da ona predstavlja svojevrsnu sredinu između druga dva pristupa izračunavanju BDP-a. Dohodovni pristup izračunava prihod koji ostvaruju svi čimbenici proizvodnje u gospodarstvu, uključujući plaće, plaćene radu, rentu zarađenu zemljom, povrat kapitala u obliku kamata i dobit poduzeća .

2.3. BDP po stanovniku

BDP po glavi stanovnika određuje samu ekonomsku snagu nekog gospodarstva ali i nacije, drugim riječima, BDP po glavi stanovnika je upravo mjera same ekonomske/gospodarske aktivnosti nacije. Adithyan (2023) za BDP po glavi stanovnika kaže kako se vrlo često pokazuje da male nacije koje su bogate i razvijene imaju veći BDP po glavi stanovnika, što ukazuje da su te nacije prosperitetne i ekonomski jake te rastu. To također ukazuje na to da je neka zemlja dobro mjesto za život za svoje ljude jer su njihove potrebe zadovoljene budući da je ukupno bogatstvo podijeljeno između manje populacije. Zbog toga se često čini da zemlja s manjim stanovništvom ima veći BDP po glavi stanovnika u usporedbi s gusto naseljenim zemljama. Smatra i kako BDP po glavi stanovnika također pomaže vladi da razumije gospodarsku aktivnost i rast nacije, što se pokazalo korisnim u upravljanju ekonomskim i financijskim poslovima u budućnosti.

BDP po glavi stanovnika izračunava se dijeljenjem BDP-a zemlje s ukupnim stanovništvom zemlje. BDP po glavi stanovnika koriste mnogi ekonomisti zajedno s realnim i nominalnim BDP-om za ekonomske snage i rasta zemlje. BDP po glavi stanovnika može odrediti zemlje koje se dijele na razvijene, srednje razvijene i nerazvijene zemlje.

Požega i Crnković (2006) smatraju kako je ljudski čimbenik jedan od najvažnijih faktora za ostvarivanje makroekonomskih ciljeva. Upravo je ljudsko znanje i čovjekova motivacija bitna za stvaranje konkurentne prednosti i ljudski kapital je taj koji sve više postaje središte ekonomskih interesa. Mnogi stručnjaci i ekonomisti koriste BDP po glavi stanovnika kako bi odredili koliko su zemlje prosperitetne na temelju njihovog ekonomskog rasta. Upravo je BDP po glavi stanovnika mjera da se odredi koliko je neka zemlja industrijski razvijena i na taj način se zemlje dijele na visoko razvijene, srednje razvijene i nisko razvijene zemlje. Visoko razvijena zemlja je ona koja ima vrlo visok BDP po stanovniku, iako nije definirano do koje razine BDP mora doći da bi zemlja bila u kategoriji visoko razvijenih zemalja. Sam BDP nije dovoljna mjera da bi se zaključilo da je neka zemlja visoko razvijena pa se u obzir uzima i kvaliteta života i opće zadovoljstvo životom, kao i životni standard ali sam životni standard je povezan sa BDP-om jer je BDP taj koji određuje životni standard neke zemlje.

Visoko razvijene zemlje su one koje su tehnološki vrlo razvijene, infrastruktura im je na zavidnoj razini, njihovo stanovništvo ima veće mogućnosti obrazovanja, samim time i stopa obrazovanog stanovništva je viša, visok je postotak zaposlenosti, politički su stabilne itd.

One zemlje koje imaju niži BDP po glavi stanovnika u odnosu na BDP visoko razvijenih zemalja su one zemlje koje spadaju u kategoriju srednje i niže razvijenih zemalja. Ako BDP po glavi stanovnika neke zemlje raste, to potencijalno znači i tehnološki rast. Srednje i niže razvijene zemlje ne uživaju istu razinu industrijalizacije i ekonomske stabilnosti kao i visoko razvijene zemlje.

3. GOSPODARSKA AKTIVNOST I DRUŠTVENO BLAGOSTANJE

Općenito govoreći, gospodarska aktivnost je svaka ona aktivnost kojom se nastoji zadovoljiti neka potreba, odnosno želja, pri tome, nije nužno ostvariti dobit da bi se neka aktivnost smatrala gospodarskom, odnosno ekonomskom. Gospodarskom aktivnošću bi se trebala zadovoljiti i dobrobit društva u cjelini, a upravo je dobrobit stanovništva ono što je u fokusu današnjice i što postaje sve bitnije pitanje. Dakle, gospodarska aktivnost mora zadovoljiti prije svega, ljudske želje, zatim novčane koristi, mora raditi na razvojnim aktivnostima, ali mora i pravilno raspodijeliti i koristiti resurse. Iako je još uvijek BDP najvažniji pokazatelj gospodarske uspješnosti, ipak dolazi do isticanja njegovih nedostataka, što će biti rečeno u idućem podnaslovu rada. No, povezano s tim, mjerenje gospodarske aktivnosti mora obuhvatiti širu sliku.

Prema Moro Egido i Navarro (2021) društveno blagostanje se može definirati kao određena razina do koje svatko od nas smatra da mu je život dobar i da je njime zadovoljan. Ipak, kažu kako pojavom nekih događaja kroz čovjekov život, razina osobnog ali i društvenog blagostanja se mijenja. Ističu i činjenicu kako povećanje društvenog kapitala predviđa najveće povećanje subjektivnog blagostanja. Gospodarska aktivnost bi trebala dovesti do društvenog blagostanja, međutim, različite aktivnosti to ne dopuštaju.

Možda najveći problem koji trenutno narušava blagostanje je činjenica da su današnje gospodarstvo i sam čovjek sa svojim aktivnostima iznad „nosivosti kapaciteta zemlje“. Samo iz ove činjenice da se zaključiti kako gospodarski rast ne znači nužno i rast blagostanja. Svatko od nas bi trebao svojim aktivnostima paziti na okoliš, iako gospodarski rast u prvi plan stavlja ono materijalno, međutim, uz materijalno blagostanje, nužno je ostvariti psihološku i društvenu razinu blagostanja. Srećom, velik dio država podržava zelenu industriju, što je analizirano u potpoglavlju ovog rada, i samim time gospodarstvo svojih zemalja nastoje razvijati i podupirati u smjeru očuvanja okoliša, stoga se očekuje da će ipak, unatoč trenutnim više negativnim nego pozitivnim utjecajima na okoliš, gospodarske aktivnosti u budućnosti dovesti do sve veće razine društvenog blagostanja.

3.1. Gospodarski rast i održivi razvoj

Prema Ćosić i Fabac (2001), učinkovit gospodarski rast se može najviše ostvarivati kada zemlja kontinuirano tehnološki napreduje. One industrije čija se proizvodnja bazira na visoko

razvijenim tehnologijama, koje ostvaruju jako visoke prihode i na taj način povrate svoj novac u odnosu na investicije, su zemlje u gospodarskom razvoju. Samo privlačenje stranog kapitala i povećanje kapitalne opremljenosti ne garantira visok gospodarski rast. Uspješnost gospodarskog rasta neke zemlje obuhvaća tehnologiju, stupanj razvijenosti ali i ljudski kapital, koji je jedan vrlo bitan faktor.

Ekonomski, odnosno gospodarski rast se očituje kroz povećanje obujma ali i same vrijednosti proizvodnje, a fokusira se na povećano korištenje tehnologije, ljudskog kapitala i na samo povećanje produktivnosti rada. Povećan gospodarski rast u pravilu rezultira povećanim životnim standardom, a odražava se i u domene političkog i socijalnog blagostanja stanovništva. Upravo ovdje može se povezati činjenica kako gospodarski rast podrazumijeva održivi razvoj. (Bičo Ćar, 2014). Ovaj autor u svom radu za održivi razvoj kaže kako ima mnogo definicija a svim definicijama je zajedničko da je održivi razvoj onaj koji *“zadovoljava potrebe sadašnjice bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija u zadovoljavanju njihovih potreba”*.

Sam pojam održivog razvoja pojavio se još 1987.godine kada je *Svjetska komisija za okoliš i razvoj UN-a* objavila izvješće pod nazivom *“Our common future”*, odnosno *“Naša zajednička budućnost”*. Ovaj koncept se razvio kako bi se upozorilo na moguće negativne ekološke posljedice gospodarskog rasta ali i globalizacije. Ovaj koncept stoga nastoji pronaći i primjeniti rješenja za sve problem koje nameće industrijalizacija, globalizacija ali i porast stanovništva na zemlji. Podgorčić (2009) navodi kako je Svjetska komisija za okoliš i razvoj održivi razvoj definirala na sljedeći način: *„Održivi razvoj se objašnjava kao proces promjena u kojem su iskorištavanje resursa, smjer ulaganja, orijentacija tehničkog razvoja i promjene u političkom, obrazovnom, pravnom i financijskom sustavu u međusobnom skladu, omogućavajući ispunjavanje potreba i očekivanja sadašnjih, kao i budućih naraštaja“*.

Sama koncepcija održivog razvoja bi trebala stvoriti one uvjete koji su nužni za ostvarivanje ekonomskog blagostanja zajedno sa tehnološkim korištenjem neobnovljivih prirodnih resursa kojom se ne umanjuje njihova korisnost za sve buduće generacije. Kako je i prije navedeno, održivi razvoj se odražava i na politički sustav na način da su ljudima osigurana njihova osnovna ljudska prava, socijalno blagostanje ali i etičke ravnopravnosti. (Dragičević,1996) Ipak, BDP kao mjera gospodarskog rasta i razvoja se od strane nekih kritičara može protumačiti kao promašena mjera. Primjerice, nakon COVID pandemije, ekonomski analitičari država su uglavnom isticali BDP, njegovo smanjivanje te kasnije njegovo povećanje. Ipak, blagostanje neke države se možda nije povećalo, iako izraženo u brojkama, BDP je, ali nekakvi iznenadni

uzročnici poput poplava, požara i sl., uvelike određenom dijelu stanovništva smanjuju standard i kvalitetu života.

Recher (2022) u svom radu govori o nekim kritikama BDP-a. Ponajprije ističe kako BDP ne uspijeva obuhvatiti sve želje i potrebe ljudi iako BDP mjeri i blagostanje ljudi, odnosno države. Sve više se ističe nejednakost među građanstvom a to rezultira jačom političkom moći bogatih, javlja se korupcija i nepotizam ali i jačaju socijalni nemiri.

Naglašava i iduće: *„Budući da BDP ne uključuje ni na koji način uništavanje okoliša, otvaranje novih okolišno neprihvatljivih pogona iz aspekta BDP-a bit će proglašeno kao uspjeh. Kada se gleda šira slika, ukidanje prljavih industrija smanjit će BDP, ali će taj gubitak na određen način biti nadoknađen povećanom kvalitetom života, manjim zagađenjem zraka u okolini, boljim zdravljem stanovništva i slično“.*

Neke kritike su upućene i na to da BDP ne daje podatke o raspodjeli zabilježenih prihoda te da u industrijaliziranom, odnosno globaliziranom svijetu, BDP ima sve manje veze s međunarodnim, državnim i globalnim materijalnim prosperitetom, odnosno blagostanjem, zbog činjenice da međunarodni transferi kapitala mogu imati enormne učinke na BDP. Recher (2022) nadalje piše kako BDP ne razmatra tzv., proizvodnju, drugim riječima, rad u kućanstvu, kvakoću prirodnog okoliša okoliša, kao niti slobodno vrijeme koje građani imaju na raspolaganju te naglašava kako je BDP indiferentan prema razini nejednakosti.

3.2. Zelena industrija

Sam pojam zelene industrije se odnosi na onu vrstu industrije koja se temelji na ekološko prihvatljivom sustavu. Lee-Hyung i Maniquiz-Redillas (2017) navode kako je zelena industrija okrenuta ka održivoj potrošnji i proizvodnji te da takav oblik industrije pokušava učinkovito upravljati dobrima i uslugama, učinkovito gospodariti otpadom, reciklirati, koristiti obnovljive izvore energije te nastoji učinkovito provoditi analizu okoliša. Također navode kako zelena industrija garantira poboljšanje u svim elementima industrije, neovisno o vrsti, veličini ili lokaciji. Cilj je da poduzeća industrijsku ekologiju uistinu provode te da poduzeća na taj način smanjuju opterećenje okoliša sa različitim štetnim tvarima koje se javljaju od samog početka stvaranja određenog proizvoda do njegovog uvođenja na tržište a to na fokus stavlja učinkovito gospodarenje otpadom.

Zelena industrija se razvila i kako bi zemlja ostala sigurna za život ljudi, ali i životinja i biljaka. Dakle, različite klimatske promjene su imale negativne učinke na svakodnevni život i na gospodarstvo. Europska komisija je u tekućoj 2023. godini predstavila plan za konkurentnost zelene industrije. Tim planom Europa želi postati “vodeći proizvođač čistih tehnologija” te želi ojačati industrijsku konkurentnost Europe. EU također za cilj ima i smanjenje fokusa na Kinu koja dominira u zelenoj tehnološkoj proizvodnji (solarna energija i prerada određenih kritičnih sirovina). (European Commission,2023.).

Pristup prema zelenoj tehnologiji temelji se na pretpostavci da se nacionalna proizvodnja, kao što je BDP, može povećati u sprezi s očuvanjem prirodnih resursa i smanjenjem pritiska na okoliš (Hickel, Kallis, 2020). Važno je razvijati industriju koja neće negativno utjecati na zemljine resurse a u toj zelenoj industriji treba voditi računa o smanjenim emisijama ugljika i smanjenom onečišćenju. Smatra se da Europa prednjači po zakonima koji se odnose na zaštitu okoliša koji idu u dobrom smjeru prema zelenoj industriji. Općenito je industrija i njezin razvoj imao dosta velik utjecaj na samo funkcioniranje i način života čovjeka, a to znači i stvaranje određenog stava čovjeka prema ekologiji pa je tako i ljudski faktor imao utjecaj na promjene na cijelom planetu Zemlji.

Pokrajac i Josipović (2015) za zelenu industriju kažu kako ona u svom funkcioniranju ni na kakav način ne šteti prirodnim sistemima te ljudima i njihovom zdravlju, već je usmjerena ka očuvanju okoline, klime i društva u samom poslovanju nekog poduzeća te smatraju kako zelena industrija pruža pristupačan i učinkovit put za budući održivi ekonomski rast i razvoj.

U kontekstu zelene industrije, dobro je i obrazložiti način na koji je ona povezana sa kvalitetom života i životnog standarda svakog čovjeka. Zelena industrija nastoji poticati gospodarski rast ali na način da prirodna dobra nastave pružati resurse i ekološke usluge na kojima se oslanja na blagostanje svakog pojedinca. Zeleni rast nije zamjena za održivi razvoj. Umjesto toga, pruža učinkovit i prilagodljiv pristup za ostvarivanje jasnog, konkretnog te mjerljivog pomaka i uspjeha u svojim gospodarskim ali ekološkim stupovima, dok u potpunosti uzima u obzir društvene posljedice ozelenjavanja dinamike rasta gospodarstava. Središte strategija zelenog rasta je omogućavanje da sva ona prirodna dobra mogu ponuditi svoj puni ekonomski značaj na održivoj osnovi. Taj potencijal uključuje pružanje ključnih usluga održavanja života poput čistog zraka i vode te otporne bioraznolikosti potrebne za podršku proizvodnji hrane i ljudskom zdravlju. Prirodna dobra nisu beskonačno zamjenjiva i politike zelenog rasta to uzimaju u obzir. Strategije zelenog rasta također prepoznaju da se fokusiranjem na BDP kao glavnu mjeru

gospodarskog napretka općenito zanemaruje doprinos prirodnih dobara bogatstvu, zdravlju i dobrobiti. Stoga se trebaju oslanjati na širi raspon mjera napretka, uključujući kvalitetu i sastav rasta, te kako to utječe na bogatstvo i dobrobit ljudi (OECD, 2022)

Mnogi stručnjaci se slažu oko jedne stvari, a to je da će ovo desetljeće biti odlučujuće za čitav svijet da se ograniči porast globalnih temperatura kako se ne bi do samog kraja narušilo funkcioniranje klimatskih čimbenika koji su važni za funkcioniranje životinjskog, biljnog i na kraju krajeva, čovjekovog života.

3.3. Kvaliteta života

Pojam kvalitete života za svakog pojedinca može imati različito značenje, ovisno o tome što za nekog znači sam pojam kvalitete. Najčešće se ono odnosi na određeni stupanj zadovoljstva sa primjerice nekakvim prirodnim, socijalnim te ekonomskim potrebama. Drugim riječima, za većinu ljudi kvaliteta života podrazumijeva da imaju osnovne resurse koji su neophodni za čovjekovo svakodnevno funkcioniranje.

Karajić (1992) navodi kako različite prirodne i socijalne situacije, odnosno okolnosti, mogu imati značajan utjecaj na čovjekovo poimanje kvalitete života. *„Razumljivo je da će veći broj ostvarenih očekivanja od pojedinih komponenata života pogodovati osjećaju, tj. doživljaju, više kvalitete života, kao što se može očekivati da se nedostatak zadovoljstva na jednom životnom području nadoknadi većim zadovoljstvom na nekom drugom životnom području, sve dotle dok većina komponenata kojima pojedinac pridaje važnost nije ugrožena bilo stvarnom, bilo iskrivljenom procjenom pojedinih dimenzija”*.

Phillips (2006) smatra kako su sreća, zadovoljstvo životom i subjektivno blagostanje međusobno povezani ali da ta tri pojma nisu usko integrirana sa pojmom kvalitete života. Zadovoljstvo životom možda nije najbolja mjera za određivanje razine kvalitete života, jer kako Phillips (2006) navodi u svojoj knjizi, pojedinac koji je siromašan i nema osnovnih preduvjeta za normalan život, primjerice za odgovarajuće stambeno pitanje, dovoljnu količinu hrane i sl., on se svejedno može smatrati sretnom osobom zadovoljnom sa svojim životom jer je npr. zdrav, jer može nekome pomoći razgovorom i sl. To podiže razinu zadovoljstva životom ali ne i razinu kvalitete života.

Kvaliteta života nije samo vezana uz ekonomski razvoj neke države niti uz sam životni standard. Kvaliteta života podrazumijeva i one čimbenike koji ljude čine sretnima, ono što oni cijene a nije povezano s materijalnim dobrima. Često je kvaliteta života povezana sa financijskim odlukama, a čimbenici koji imaju ulogu u samoj kvaliteti života ipak ovise o preferencijama pojedinca. Kagan (2022) u svom članku piše kako kvaliteta života može opadati da bi se uštedio neki novac, odnosno da bi pojedinac uspio zaraditi i uštediti neku veću količinu novca. S druge strane, ovisno o gledištu, kvaliteta života nekog pojedinca može rasti trošenjem veće količine novca. Autor članka navodi primjer kako je posao uvelike povezan sa kvalitetom života. Primjerice, ako je neki posao mnogo plaćen, ali pojedinac troši veliki dio svog vremena na obavljanje tog posla, on ne stigne uživati u zarađenoj plaći a to predstavlja lošu kvalitetu života. Ista situacija je sa lošom kvalitetom života i ako radniku ostane vremena uživanje u životu, a posao je takav da radnik nakon obavljenog posla bude umoran, pod stresom ili iscrpljen.

Povezano sa kvalitetom života, bitno je spomenuti i životni standard. Kada se spominje životni standard, tada je prva asocijacija na taj izraz određeno materijalno blagostanje neke osobe unutar određene populacije ili drugim riječima, životni standard se odnosi na određenu količinu i kvalitetu materijalnih dobara i usluga koji su dostupni određenoj populaciji. Životni standard i kvaliteta života su usko povezani pojmovi ali ne i isti. (Grosh, Muñoz, 1996)

Kvaliteta života je okrenuta prema nematerijalnim vrijednostima, dok životni standard, kako je prethodno navedeno u obzir uzima materijalne vrijednosti. Studiju mjerenja životnog standarda uspostavila je Svjetska banka 1980. godine kako bi proučila i analizirala načine jačanja vrste i kvalitete podataka o domaćinstvima koje prikupljaju statistički uredi u zemljama u razvoju. Cilj mu je povećati uporabu podataka o različitim kućanstvima kao jedan od elemenata za usvajanje političkih odredbi. Studija mjerenja životnog standarda radi na razvitku novih strategija i metoda za praćenje uspjeha i napretka u povećanju razine života, ali i na detektiranju implikacija prošlih i predloženih vladinih prijedloga, odluka i politika za kućanstva. (Grosh, Muñoz, 1996)

Govoreći općenito, životni standard ima ključnu poziciju u gospodarskom razvoju neke zemlje. U onom trenutku kada se životni standard stanovnika neke zemlje značajno poboljšao, to pozitivno utječe na njezin gospodarski razvoj. Objektivni aspekti života također postaju jasniji s većim gospodarskim napretkom.

Amadeo (2022) navodi da je životni standard mjera materijalnih elemenata nacionalnog ili regionalnog gospodarstva te da zbraja količinu dobara i usluga koje su proizvedene i dostupne

za kupnju od strane osobe, obitelji, grupe ili nacije. Najčešći načini za mjerenje životnog standarda su na početku navedeni realni BDP po stanovniku i bruto nacionalni dohodak po stanovniku.

3.3.1. 8+1 dimenzija

Prema Eurostatu, stručna skupina za pokazatelje kvalitete života u svom konačnom izvješću preporučuje organiziranje skupa pokazatelja kvalitete života za EU na temelju 8+1 dimenzija. 8 dimenzija kvalitete života su:

1. Materijalni uvjeti života;
2. Kvaliteta zaposlenja;
3. Zdravlje;
4. Obrazovanje;
5. Slobodno vrijeme i društvene interakcije;
6. Ekonomska i fizička sigurnost;
7. Osnovna životna prava;
8. Prirodno i životno okruženje;
9. Sveukupno iskustvo života.

Europska unija ima glavni cilj a to je da svojim građanima osigura što veću razinu dobrobiti. *“Materijalni uvjeti života”* podrazuijevaju prihode i potrošnju. Za ekonomsko blagostanje jednako su važni i prihodi i potrošnja. Prihodi ljudima omogućuju da zadovolje svoje potrebe, da podmire svoje svakodnevne životne troškove ali i da dio dohotka troše na one stvari koje smatraju važnima za svoj život. Prihodi nisu isto što i bogatstvo jer prihodi omogućuju trenutno zadovoljenje nekih osnovnih potreba, dok bogatstvo omogućuje pojedincu da na dulji period ispunjava svoje potrebe i želje. Sami prihodi povezani su sa kvalitetom života a kvaliteta života sa životnim standardom pa tako povećani prihodi imaju pozitivne utjecaje na elemente kvalitete života te životnog standard. Nažalost, u nekim zemljama postoji i povećana šansa za rastom stope rizika od siromaštva, a ta stopa ovisi o srednjem dohotku u zemlji a oni bi se s vremenom mogli razlikovati pa bi tako bili povezani sa kvalitetom života. Što se tiče stanovanja, to je vrlo bitan element materijalnih uvjeta života jer bi mjesto stanovanja trebalo pružiti sigurnost i privatnost. Ako je mjesto stanovanja loše kvalitete, bez pristupa osnovnim sanitarnim čvorevima i komunalnim uslugama, kvaliteta života automatski pada na nižu razinu.

“*Plaćeni posao*”, kako je već rečeno, ima pozitivan utjecaj na kvalitetu života ali ako je to dvoje u približno jednakom omjeru. Rad omogućuje pojedincu da pokaže svoje znanje, svoj identitet, da gradi poznanstva sa drugim ljudima, a tada dolazi i do osjećaja ispunjenosti i sreće. Zahvaljujući poslu, ljudi imaju priliku pokazati kreativnost, učiti neke nove stvari, dobivati nagrade i pohvale a sve to ispunjava čovjeka i tada se javlja osjećaj zadovoljstva sa kvalitetom života. S druge strane medalje, postoje i loše stvari koje se mogu doživjeti na poslu a odnose se na različite oblike diskriminacije, nesigurnosti i lošeg psihološkog stanja zbog npr. drugih kolega, neadekvatne plaće i slično. U toj situaciji, zadovoljstvo kvalitetom života od pojedinca opada.

Prema završnom izvješću od strane stručne skupine za analizu kvalitete života objavljenog od strane EU (2017), kategorija “*zdravlje*” podrazumijeva da onda kada čovjek nije zdrav, bilo tjelesno, odnosno fizički, bilo psihički, njegova kvaliteta života se smanjuje. Isto tako, kada čovjek nema adekvatno zdravlje, njegovo zdravstveno stanje mu ne dopušta da obavlja neki posao, nema priliku upotpunosti se uključiti u razne građanske aktivnosti a to rezultira smanjenom kvalitetom života ali i životnim standardom. Nažalost, kada je u pitanju zdravlje, postoje razlike između bogatih zemalja i onim manje bogatih, na koncu i siromašnih. Kao primjer se može navesti činjenica da siromašnije zemlje imaju mnogo veću stopu moraliteta novorođenčadi nego li bogatije zemlje, budući da bogatije zemlje imaju zdravstvo razvijenije i pristupačnije a samim time što im je BDP kao ekonomski pokazatelj veći, bogatije države imaju većih mogućnosti za razvoj zdravstvene njege i skrbi. Jedan od važnijih ciljeva EU je upravo zdravlje i smanjenje nejednakosti u pristupu liječenja. Kategoriju zdravlje među masnom je teško izmjeriti pa se u obzir uzima očekivani životni vijek. Na stopu smrtnosti itekako imaju utjecaj i neki društveni čimbenici kao što su zaposlenost/nezaposlenost, obrazovanje i prihod. Životni vijek se počeo sve više produljivati a to ima pozitivan utjecaj na ekonomiju jer povećanim životnim vijekom povećava se radna aktivnost ali i sve druge aktivnosti i sposobnosti koje pozitivno utječu na gospodarski rast.

Nadalje, prema izvješću za analizu kvalitete života, “*obrazovanje*” se smatra bitnom stavkom, ne samo zbog ostvarivanja zarade i produktivnosti, već i zbog stjecanja određenih ekonomskih vještina koji podupiru ekonomsku proizvodnju. Smatra se da više obrazovani ljudi imaju veću uključenost u društveni dio života ali i u politički dio te da imaju nižu stopu nezaposlenosti. Obrazovanje na pojedinca ima pozitivan utjecaj jer širi njegove vidike, potiče ga na aktivno sudjelovanje u građanskim aktivnostima, razvija njegove kognitivne ali i emocionalne vještine i sl.

Prema izvještaju, *“slobodno vrijeme i društvene aktivnosti”* su dvije stavke koje formiraju kako kvalitetu života, tako i životni standard. Društvene aktivnosti su ono što čovjek sam bira da želi raditi kada ne obavlja posao za koji je plaćen, to je nešto što osobu ispunjava i čini sretnom na nekoj drugoj razini. Bitno je i da li je slobodno vrijeme kvalitetno provedeno jer se tu stvara balans između privatnog i poslovnog svijeta.

“Ekonomska i fizička sigurnost” također imaju utjecaj na kvalitetu života jer u onim trenucima kada se osoba boji za svoju opstanak i za svoju sigurnost, kvaliteta života opada. Strah u osobi potiče javljanje tjeskobe i osjećaj nesigurnosti. Ekonomska nesigurnost podrazumijeva nesigurnost u pogledu materijalnih uvjeta života na način da osoba može od straha sebe dovesti u situaciju da nema odgovarajuće mjesto stanovanja, ne ulaže u sebe i svoje obrazovanje, a neadekvatni uvjeti stanovanja mogu rezultirati negativnim utjecajem na zdravstveno stanje. Dakle, sve prethodno navedeno ruši kvalitetu života.

“Osnovna životna prava” prema napisanom izvješću odnose se na pravo osobe da ravnopravno sudjeluje u političkim odabirima te da je punopravni građanin. Životna prava pojedincu poboljšavaju kvalitetu života u području tržišta, stvaranja i otvaranja novih radnih mjesta, omogućuju se ustavna i javna prava, međutim, ipak postoji pitanje da li su javna tijela čista od korupcije i političkog upletanja. U takvoj situaciji, pojedinac može izgubiti povjerenje u javne institucije.

“Prirodno i životno okruženje” također su bitni faktori u stjecanju što veće kvalitete života. Prije svega, utječu na čovjekovo zdravlje (npr. zrak, voda), čovjek ima korist od raznih ekoloških usluga kao što je primjerice pristup čistoj vodi pa je bitno da se čovječanstvo trudi u očuvanju prirode i okoliša kako nebi došlo do razornih posljedica vezano uz klimatske promjene i prirodne katastrofe.

Zadnja kategorija *“sveukupno iskustvo života”* je kategorija koja objedinjuje prethodnih osam kategorija a ima konceptualnu ulogu jer procjenjuje život u cjelini. Pojedincu se može dogoditi situacija da je u svih osam navedenih kategorija na samom vrhu po zadovoljstvu i njegova kvaliteta života je tako na visokoj razini. Nasuprot tome, netko je možda nezadovoljan u svim kategorijama pa ima nisku razinu zadovoljstva kvalitetom života. Ipak, netko se može izjasniti da je vrlo zadovoljan sa svojom kvalitetom života iako je primjerice upotpunosti zadovoljan sa samo dvije kategorije ali te kategorije osobi mogu predstavljati najveću važnost pa samim time ostale kategorije može smatrati manje bitnima i tako se izjasniti da je sa svojom kvalitetom života i više nego zadovoljan.

4. INDEKS LJUDSKOG RAZVOJA (HDI)

Prije stvaranja Indeksa ljudskog razvoja (HDI), razina razvoja zemlje obično se mjerila korištenjem ekonomske statistike, posebno BND-a. Ujedinjeni narodi su, međutim, smatrali da su samo ekonomske mjere nedostatne za procjenu razvoja jer ne odražavaju uvijek kvalitetu života prosječnog građanina zemlje. Time je 1990.g. uveo HDI kako bi uzeo u obzir druge čimbenike i pružio bolje zaokruženu procjenu ljudskog razvoja (Britannica, 2023)

HDI služi kao mjera kako bi se procjenio društveni i ekonomski razvoj neke zemlje. Vrijednost HD indeksa kreće se između one najmanje i najveće vrijednosti za svaki element, a nakon toga se sagledava gdje se svaka država pozicionirala u odnosu na te sve elemente. Indeks može imati vrijednost između 0 i 1 koje čine najmanju i najveću vrijednost. Ferjan (2014) smatra kako je HDI više baziran na ljudski razvoj kao jedan dinamičan ciklus, da nije to samo proces kojim se zadovoljavaju osnovne životne potrebe. Smatra i kako različite skupine ljudi imaju različita očekivanja, što je i za pretpostaviti. Nadalje, navodi kako ovaj indeks pruža potpuniju i jasniju sliku glede razvoja zemlje, nego li što to pokazuje indikator poput BDP-a te da nikada nije utvrđeno da HDI nije cijelovita mjera ljudskog razvoja već da je on protuteza nekim ekonomskim mjerama.

Leko i Požega (2016) navode iduće: „*HDI se računa po formuli kojom se mjeri razina pismenosti, siromaštva, obrazovanja, životni vijek u zemlji te drugi čimbenici za sve zemlje u svijetu. Zemlje se preko HDI-a svrstavaju u razvijene zemlje - zemlje prvog reda, zemlje u razvoju - zemlje drugog reda i nerazvijene zemlje – zemlje trećeg svijeta. Indeks se mjeri u području tri osnovnih stvari u ljudskom razvoju a to su dužina i kakvoća života, mjerena vremenom trajanja života od trenutka poroda, znanje koje se mjeri pomoću pismenosti, udjelom primarnog i sekundarnog obrazovanja u ukupno obrazovanom stanovništvu te postotkom upisa u školu te životni standard koji je mjeran BDP-om p.c. prema paritetu kupovne moći (BDP p.p. prema PPP) u američkim dolarima. Paritet kupovne moći (PPP) se odnosi na usporedbu indeksa cijena kojom se korigiraju službeni tečajevi, a temelji se na pravilu da se roba na svim mjestima mora prodavati po istim cijenama*”.

Iduća tablica prikazuje vrijednost HDI-a u zemljama Europske unije, a podaci se odnose na 2021.godinu.

Tablica 1. Prikaz vrijednosti HDI-a u zemljama EU 2021. godine

Zemlje članice EU		Human Development Index (HDI)	Životni vijek pri rođenju	Očekivane godine školovanja	Srednje godine školovanja	Bruto nacionalni dohodak (BND) po glavi stanovnika	HDI rang
1.	Austrija	0,916	81,6	16,00	12,3	53,61	23
2.	Belgija	0,937	81,9	19,6	12,4	52,29	16
3.	Bugarska	0,795	71,8	13,9	11,4	23,07	64
4.	Češka	0,889	77,7	16,2	12,9	38,74	30
5.	Cipar	0,896	81,2	15,6	12,4	38,18	29
6.	Danska	0,948	81,4	18,7	13,00	60,36	5
7.	Estonija	0,890	77,1	15,9	13,5	38,04	30
8.	Finska	0,940	82,00	19,1	12,9	49,45	12
9.	Francuska	0,903	82,5	15,8	11,6	45,93	28
10.	Grčka	0,887	80,1	20	11,4	29,02	33
11.	Hrvatska	0,858	77,6	15,1	12,2	30,13	41
12.	Irska	0,945	82	18,9	11,6	76,16	8
13.	Italija	0,895	82,9	16,02	10,07	42,84	32
14.	Latvija	0,863	73,06	16,2	13,3	32,80	37
15.	Litva	0,875	73,7	16,3	13,5	37,93	34
16.	Luksemburg	0,930	82,6	14,4	13	84,64	17
17.	Mađarska	0,846	74,5	15	12,2	32,78	44
18.	Malta	0,918	83,8	16,8	12,2	38,88	26
19.	Nizozemska	0,941	81,7	18,7	12,6	55,97	10
20.	Njemačka	0,942	80,6	17	14,1	54,53	7
21.	Poljska	0,876	76,5	16	13,2	33,03	36
22.	Portugal	0,866	81	16,9	9,6	34,15	39
23.	Rumunjska	0,821	74,2	14,2	11,3	30,02	53
24.	Slovačka	0,848	74,9	14,5	12,9	30,69	40
25.	Slovenija	0,918	80,7	17,7	21,8	39,74	23
26.	Španjolska	0,905	83	17,9	10,6	38,35	27
27.	Švedska	0,947	83	19,4	12,6	56,48	9

Izvor: izrada autorice prema podacima iz Izvještaja o ljudskom razvoju 2021./2022., podaci dostupni na:

https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2021-22pdf_1.pdf

Iz tablice je vidljivo da svaka od zemalja članica EU ima relativno dobru vrijednost HDI-a. Visoka vrijednost HDI-a znači da određena zemlja, odnosno država, pruža generalno visok životni standard, s korektnom i normalnom zdravstvenom skrbi, odgovarajućim obrazovanjem i šanse za pristojnu razinu zarade. Zemlje EU s najvećim HDI-om su Danska, Irska, Njemčka, Nizozemska, Luksemburg i Švedska. Međutim, Nair (2007) smatra kako se trebaju sagledati i mikro i makro aspekti ljudskog razvoja, jer ako se ne sagledavaju iz ta dva konteksta, onda se nameće pitanje može li se uistinu izvući ona najoptimalnija vrijednost od ljudi. HDI mjera je kritizirana od strane društvenih pobornika jer oni smatraju da HDI ne predstavlja dostatno opširnu mjeru kvalitete života, a od strane ekonomista zato što ne pruža dovoljan broj dodatnih bitnih podataka osim jednostavnih mjera ekonomskog životnog standarda. Ferajn (2014) je mišljenja kako životni vijek, znanje i standard imaju jedan zajednički nedostatak, a to je da njihove vrijednosti prikazuju prosjek. Na taj način dolazi do prikrivanja razlika među različitim skupinama ljudi jer se prosjekom prikazuje široka slika koja se odnosi na ukupnu populaciju iako postoje velike razlike u vijeku, znanju i standardu.

“Nekoliko ekonomista smatra da je HDI suvišan zbog visokih korelacija između HDI-ja, njegovih komponenti i jednostavnijih mjera dohotka po glavi stanovnika. BND po glavi stanovnika (ili čak BDP po glavi stanovnika) vrlo je u visokoj korelaciji s ukupnim HDI-jem i druge dvije komponente u vrijednostima i poretku. S obzirom na ove snažne i dosljedne korelacije, kažu oni, bilo bi jednostavnije i jasnije samo usporediti BND po glavi stanovnika među zemljama nego trošiti vrijeme i resurse na prikupljanje podataka za dodatne komponente koje daju malo ili nimalo dodatnih informacija za ukupni indeks”. (Investopedia, 2023.)

HDI indeks je dobro koristiti jer je to ipak mjera koja proučava tri bitna područja za povećanje standarda, i upravo zahvaljujući ovoj mjeri, bilo kakvi negativni trendovi se mogu brzo prepoznati te učinkovito riješiti. Isto tako, zahvaljujući ovoj mjeri, dolazi do lakše uspostave ravnoteže u području ljudskog razvoja, pomaže vladama da donesu bolje političke odluke za svoju zemlju i svoje građane, i ono bitno, što je ujedno i ciljeve ove mjere, je da se primjenjuje upravo kako bi se mjerio napredak zemlje sa ekonomskog i socijalnog aspekta.

5. ANALIZA GOSPODARSTVA ZEMALJA EU

Promatrajući Europu kao jednu cjelinu, onda se slobodno može reći kako se unutar granica Europe nalaze neke zemlje koje su gospodarski među najrazvijenijim zemljama svijeta, a ujedno su i članice Europske unije. To su zemlje koje se ističu po vrlo razvijenoj industriji, jakoj ekonomiji ali i visokom standardu života. Današnje vrijeme omogućuje da se sve informacije u nevjerojatno kratkom roku isporučuju, komunikacija je iznimno brza, protok roba i usluga je dinamičan, iseljavanja i naseljavanja su također puno brža, lakša i jednostavnija u odnosu na nekoliko godina unatrag.

Kako jača ekonomija i tehnološki razvitak, tada je za očekivati i da se jačaju odnosi između stanovništva, odnosno naroda njihovih država u cijeloj zemlji, ne samo Europi. Otvaranjem mnogih granica, pružaju se šanse za još veći i još bolji razvoj zemalja, stoga je to vrlo bitno za regionalni i globalni ekonomski rast i suradnju. *„Globalni i regionalni razvitak uvjetovan je dinamikom i kvalitetom suradnje u svijetu. Bolje rečeno, otvaranje granica činilo je bitnu determinantu rasta, a to će činiti i u budućnosti. To svakako ne znači da su današnji globalni i regionalni ekonomski odnosi savršeni i pravični, već da je teško vratiti na scenu odnose koji su postojali do prije pola stoljeća”.* (Bogunović, 2006)

Sama Europa je velika trgovinska sila i slobodno se može reći kako je njezina sila sada važnija no ikad prije. Kao i sve zemlje u ostatku svijeta, i zemlje unutar Europe se suočavaju sa digitalizacijom čovječanstva koja već uklanja granice između djelatnika i onog samozaposlenog dijela društva, svih roba i usluga, kao i samih kupaca, odnosno potrošača te proizvođača. Europa i njezine države članice moraju stvarati i jačati povezanost s građanima, postati još odgovornija te sa sigurnošću ostvarivati ono što je zajednički dogovoreno. (Europska komisija, 2017).

5.2. Analiza gospodarski visoko razvijenih zemalja EU

Svaka zemlja, odnosno država, može se odrediti kao razvijena zemlja, ili zemlja u razvoju na temelju bruto domaćeg proizvoda ili bruto nacionalnog dohotka po glavi stanovnika, razine industrijalizacije, općeg životnog standarda i količine tehnološke infrastrukture. Visoko razvijene zemlje svojim građanima pružaju visoku razinu sigurnosti, karakterizira ih visoka stopa izvoza, niska nezaposlenost, također, uspješno vladaju tehnologijama. Isto tako, gospodarstva su raznolika, plaće zaposlenika su iznad prosjeka, svojim razvojem pozitivno

utječu na okoliš, stopa urbanizacije je visoka, tržišta su otvorena ali diskriminacija je na najnižim razinama, također tržišta novca i kapitala su jako dobro razvijena. Među najrazvijenije zemlje EU prema BDP-u po glavi stanovnika iz 2021. godine spadaju: Njemačka, Francuska, Luksemburg, Italija, Malta, Cipar, Nizozemska, Švedska, Belgija, Austrija, Irska, Danska te Finska. Analiza razvijenih zemalja EU područja započeti će s Njemačkom. U 2022. godini, BDP u Njemačkoj je iznosio 48,432.50 USD. Kao što je i poznato, Njemačka je među državama s najvećom i najrazvijenijom ekonomijom u Europi, a četvrta je po veličini u svijetu. Ono što je karakteristično za Njemačku je da je to zemlja koju karakterizira inovativnost ali i kvaliteta proizvoda i usluga. Što se tiče samnog pridruživanja u Europsku uniju, Njemačka postaje država članica EU-a od 1. siječnja 1958.g. Veliki gradovi u Njemačkoj su pri samom vrhu kad se govori o kvaliteti života, a karakterizira ih visoka stopa zaposlenosti, niska stopa kriminala, razvijen promet i industrija itd. Siebert, H. (2005) navodi kako je Njemačka razvila vlastiti sustav za društveni, pravni i socijalni pristup kada je riječ o vođenju gospodarstva, odnosno važno je to razumijeti kao ekonomski redoslijed ili sistem koji nastoji povezati tržišni pristup i konkurenciju sa socijalnom zaštitom i jednakošću. Kada se govori o gospodarstvu, KPMG tim (globalna mreža profesionalnih tvrtki koje pružaju usluge revizije, poreza i savjetovanja) navodi da se u 2023. godini očekuje pad gospodarske proizvodnje ali da su posljedice energetske krize i stroga monetarna politika imale nešto veći utjecaj na njemačko gospodarstvo u zimskom polugodištu nego što se to prvotno očekivalo. Što se tiče trenutne potražnje u Njemačkoj, ona je u ovom trenutku slaba ali to se može prepisati oštrom padu potrošnje privatnih kućanstava. Unatoč trenutnom stanju u Njemačkoj, svejedno se očekuje kako će u nadolazećem razdoblju doći do ponovnog rasta kupovne moći zahvaljujući velikom rastu zarada ali i većim socijalnim naknadama skupa sa padom inflacije.

Kada je riječ o životnom standardu, može se reći kako je Njemačka država koja pruža jako dobre uvjete za život, država je koja unapređuje svoje gospodarstvo i kontinuirano bilježi rast. Također, Njemačka bilježi i visoke stope izvoza, jedna je od 3 najveće zemlje izvoznice svijeta, a karakteriziraju je otvoreno gospodarstvo, vrlo jaka gospodarska središta te vrlo učinkovito funkcioniranje srednjih poduzeća. Što se tiče zaposlenosti, u Njemačkoj je oko 77% zaposlenog stanovništva u dobi između 15 i 64 godine. U travnju 2023. stopa nezaposlenosti iznosila je 5,7%. Njemačko tržište treba kvalificiranu stručnu radnu snagu i upravo je potražnja za takvim osobljem trenutno na vrhuncu.

U kontekstu stvaranja Europske Unije, Francuska je iduća država na koju će se dati naglasak. Francuska je uz Njemačku, bila jedna od konceptualnih inicijatora stvaranja europskog

zajedništva, odnosno jedinstva, a te su dvije države bile začetnice procesa europskih implementacija. Unatoč tome što je Francuska bila jedna od glavnih protagonista, odnosno sudionika u EU, ona je kao država svejedno proša vrlo težak put prilagodbe novom zakonodavnom i pravnom okruženju. (Bretherton, Mannin, 2013.)

Francuska je jedna od najmodernijih, suvremenih i najatraktivnijih zemalja svijeta i sebe vidi kao vodeću državu u Europi. Velike prednosti Francuske su dinamična demografija, visokokvalitetna i razvijena infrastruktura i javne usluge, prisutni su mnogi međunarodni korporativni divovi i ali i dolazi do rastuće prisutnosti tehnoloških start-upa, razvija se dioničarska, odnosno ulagačka ekonomija, turizam je razvijen i veliki broj prihoda dolazi upravo od turizma, te naposljetku ali ne i manje važno, obrazovni sustav Francuske je vrlo kvalitetan i nalazi se na vrlo jakoj poziciji. Nažalost, ne postoji zemlja koje je upotpunosti perfektna sa svime što nudi, pa tako nije ni Francuska. Javlja se problem niske stope zaposlenosti mlađih i starijih osoba, također dolazi i do brze deindustrijalizacije i niske konkurentnosti proizvodnih poduzeća. Problem je i u nedostatku velikih, malih i srednjih poduzeća koja mogu podnijeti nepovratne troškove povezane s inovacijama i izvozom. U 2021. godini je došlo do snažnijeg oporavka potrošnje ali i privatnih ulaganja u Francuskoj nego li je to bio slučaj u drugim zemljama EU. (ALLIANZ, 2023)

Francuska je država koja također stoji vrlo dobro po pitanju životnog standarda. Prema podacima Europske komisije (2023) stopa nezaposlenosti 2021.g. u Francuskoj je na kraju četvrtog tromjesečja 2021. iznosila 7,4%, dok je s druge strane stopa zaposlenosti stanovništva od 15 do 64 godine iznosila 67,3%. Problem francuskog tržišta rada je u zapošljavanju mladih pogođenih krizama, međutim intervencijama vlade situacija za mlade se poboljšala. Kad je riječ o obrazovanju, na stranicama Britannice (n.d.) se navodi da, kao i većina zemalja, Francuska ima privatno i javno obrazovanje. Javno obrazovanje je besplatno. U Francuskoj je 50% osoba u dobi od 25 do 34 godine imalo tercijarnu kvalifikaciju 2021. u usporedbi s 47% u prosjeku u zemljama OECD-a. U Francuskoj je 78% odraslih u dobi od 25 do 64 godine završilo više srednje obrazovanje.

Luksemburg je jedna od najbogatijih država svijeta a ta je država često spominjana kao jedna od država za najpovoljniji i najsigurniji život. Ono po čemu se Luksemburg ističe je podatak da je njegovo gospodarstvo poznato po snazi i veličini svog financijskog sektora. Mnogi stručnjaci Luksemburg vide kao idealno odredište za ulaganja u najsuvremenije tehnologije. Također, ova država želi postati i glavno zdravstveno odredište koje bi krasile vrhunske tehnologije. Država

Luksemburg je također i jedna od zemalja sa najotvorenijim gospodarstvima i tržištima u svijetu sa nekoliko desetaka različitih nacionalnosti. (Luxembourg chamber of commerce,2017). Ipak, kao i svugdje u svijetu, nije svakom građaninu te zemlje omogućeno da uživa sve njezine blagodati pa tako i ovdje, iako u manjoj stopi, postoji siromašnija skupina građana. Kako je Luksemburg postao sve privlačnija destinacija, polako dolazi do prenapučenosti i do manjka stambenih objekata. Isto tako, obrazovni sustav je jako razvijen i cijenjen u svijetu. Zdravstveni sustav je također među razvijenijima u svijetu i onaj osnovni dio zdravstva je besplatan. Ipak, svakodnevni život je preskup za dio građana, pa oni ipak svoju sreću pokušavaju pronaći izvan granica.

Slijedeća zemlja za analizu je Italija. Italija je država sa raznolikim industrijaliziranim gospodarstvom. Kapitalistička ekonomija podijeljena je na napredni i efikasni proizvodni, odnosno industrijski sjever, tamo gdje dominiraju privatna poduzeća i tvrtke, i onaj nešto manje razvijen poljoprivredni jug koji broji otprilike 20% nezaposlenih. U odnosu na zapadnoeuropske zemlje oko Italije, Italija pak ima značajan broj malih i srednjih poduzeća. Magazzino i Mutascu (2022) kažu kako se za Italiju u protekla dva desetljeća smatra da je ona tzv. “ *veliki pacijent Europe* ” a razlozi za to leže u povećanom javnom dugu, utaji poreza i velikom jazu između razvijenog sjevera i nerazvijenog juga. Ipak, Italija je treće najveće gospodarstvo u Euroskoj Uniji i upravo zahvaljujući rastu gospodarstva, javni dug se pomalo smanjuje. Najveća gospodarstva u Italiji su prehrambena industrija, auto industrija, farmaceutska industrija, robna te elektronička industrija. Kao ni druge zemlje, ni Italija nije ostala netaknuta negativnim posljedicama COVID-a pa je tako i ondje došlo do pada BDP-a. Europska komisija (2023) za Italiju kaže kako je talijansko tržište rada vrlo specifično jer se njegova razvijenost razlikuje od regije do regije, industrija je najrazvijenija i najzastupljenija na sjeveru, dok je južni dio baziran više na poljoprivredu i turizam. Trenutna stopa nezaposlenosti iznosi 7.40% a stopa zaposlenosti 61.50%.

Republika Malta je otočna država koja se nalazi u sredozemnom moru a sastoji se od nekoliko većih i manjih otoka. Gospodarstvo Malte je jako dobro razvijeno i čvrsto unatoč tome što je Malta relativno mala zemlja sa malo više od pola milijuna stanovnika. Gospodarstvo Malte se najvećim dijelom temelji na turizmu ali i na proizvodnji. Zbog svoje pozicije, Malta se očituje kao jedna od najprosperitetnijih zemlja EU. Ova država je također i vrlo industrijalizirana, a njezine prednosti se očituju kroz visok dohodak, jako dobar strateški položaj, razvijeno otvoreno tržišno gospodarstvo, produktivnu radnu snagu te višejezično stanovništvo. Bitno je

spomenuti i političko okruženje koje je u Malti jako stabilno a taj segment privlači mnoga strana ulaganja u ovu malu zemlju. (Britannica, n.d.)

Nizozemska je jedna od država koja spada u one zemlje sa najboljim životnim standardom i kvalitetom života. Ekonomija Nizozemske je već dugi niz stabilna. Njezinu proizvodnju karakterizira visok stupanj inovativnosti i upravo je Nizozemska sjedište za mnoga inovativna poduzeća. Tehnologija i medicina su industrije koje karakteriziraju poslovnu uspješnost Nizozemske. Također, standard zdravstvenog sustava je na jako visokoj ljestivici kvalitete i bez obzira na primanja građana, svi uživaju jednak pristup zdravstvu.

Švedsko gospodarstvo i industrija su vrlo dinamični a njezino gospodarstvo karakteriziraju inovacije i održivost. Po mnogim kategorijama Švedska je uvijek na samom vrhu pa tako i po pitanju životnog standarda, produktivnosti, inovativnosti i konkurentnosti. Švedsko gospodarstvo karakterizira zajedništvo, odnosno podržavanje između privatnih i javnih sektora i možda je njihov ključ uspjeha upravo u tome, da zajedničkim snagama i podrškom uspješno rješavaju sve izazove. Glavne industrije su automobilska i motorna industrija, farmaceutska i kemijska industrija te šumarstvo. Gospodarski rast se očekuje u 2023. i 2024. godini, iako u manjoj stopi zbog povećane inflacije, plaće će rasti a nezaposlenost će se nešto jako malo smanjit. (Europska komisija, 2023). Švedska je država koja se može pohvaliti primamljivim uvjetima za život i poprilično visokim životnim standardom. Čak 76% stanovništva je zaposleno i zadovoljno sa uvjetima na poslu. Prosječni životni vijek šveđana je 82,4 godine a njihov zdravstveni sustav je savršeno razvijen i nalazi se na trećem mjestu u svijetu što je i više nego odličan podatak.

Belgija je država koja se nalazi na sjeverozapadu Europe a jedna je od najmanjih ali i najgušće naseljenih zemalja Europe. Prema *Economist Intelligence Unit*, (tvrtka za istraživanje i analizu) (n.d.) smatra se kako će BDP Belgije u 2023. godini usporiti, a budući da je inflacija u usponu, i dalje će utjecati i ograničavati osobnu potrošnju. Belgija je veliki izvoznik kemijskih i farmaceutskih proizvoda i upravo su kemijski i farmaceutski sektor najrazvijeniji sektori te države, ali smatra se kako će se unatoč tome ove tekuće 2023. godine suočiti sa slabijom potražnjom. Navode i idući podatak: “*slab rast produktivnosti i relativno niska stopa sudjelovanja u radnoj snazi, osobito među starijim dobnim skupinama, ograničit će rast realnog BDP-a u razdoblju 2024.-27.*”. Belgija je država za koju se može reći da uspješno odgovara na ekonomske izazove a karakteriziraju je visoke stope ekonomskog razvoja i rasta. Sam ekonomski rast i razvoj ne znači nužno i povećanje životnog standarda ali itekako ima

pozitivne učinke na rast životnog standarda i kvalitete života. Život u Belgiji nije jeftin, troškovi života su relativno visoki, ali visoke plaće i visoki životni standard to dopuštaju.

Austrija je također jedna od najstabilnijih zemalja Europe ali i svijeta. Karakterizira je niska stopa inflacije, javno zaduženje je nisko a njezin BDP po stanovniku u visini od 45.370 eura Austriju stavlja na sam vrh razvijenih država. U ekonomskoj prognozi za Austriju, Europska komisija (2023) piše kako se u 2023. godini očekuje usporavanje gospodarstva u odnosu na 2022. kad je gospodarstvo snažno naraslo. Razog tomu je što su cijene energije i dalje u velikoj mjeri visoke, također je i izvoz u druge zemlje usporio. U 2024. godini se očekuje polagano osnaživanje i ponovni rast gospodarstva. Očekuje se i da će povećanje plaća kroz iduće razdoblje povećati i osobnu potrošnju. Tržište rada je ipak uspješno prebrodilo gospodarske poteškoće s kojima se Austrija susrela. Isto tako, očekuje se i ponuda novih radnih mjesta i povećanje stope zaposlenosti. U Austriji je čak 72% radno sposobnog stanovništva u dobi od 15 do 64 godine koji imaju plaćeni posao. U Austriji je postotak radne snage koja je nezaposlena godinu dana ili dulje trenutno 1,3%.

Kada je riječ o Irskoj, Europska komisija (2023) predviđa da će BDP ostati na dobroj razini te da neće doći do njegovog pada. U 2022. godini je došlo do rasta investicija za 25,9%, najvećim dijelom zbog velikih multinacionalnih ulaganja. Ono što pokreće irsko gospodarstvo je izvoz, a očekuje se da će upravo izvoz ostati glavni pokretač gospodarstva. Što se tiče inflacije, očekuje se njezino značajno smanjivanje. Kada je riječ o tržištu rada, ponuda slobodnih radnih mjesta je prilično velika a nezaposlenost je rekordno niska i iznosi svega 4,3%.

Pilekić i Adamović (2022) za Dansku kažu kako je to država koja se nalazi među vodećim inovatorima u Europi u mnogim poljima te da ona ima jako dobro i kvalitetno razvijeno gospodarstvo i ekonomiju ali i društvo. Europska komisija (2023) za Dansku predviđa kako će se u prvim tromjesečjima tekuće 2023. godine gospodarske aktivnosti usporavati, dok se krajem godine očekuje postupan rast. To predviđanje temelje na pretpostavci da će doći do porasta neto izvoza ali i osobne potrošnje. S druge strane očekuje se blagi pad zaposlenosti i sukladno tomu, povećanje stope nezaposlenosti. 2023. godina je u većini zemalja počela s lošim rezultatima, što je iskusila i Danska te je i u ovoj zemlji BDP opadao, no kako godina ide kraju, očekuje se i njegov postupni porast. Za danski narod se smatra da su među najsretnijim nacijama na svijetu te da je, što se tiče životnog standarda, pri samom vrhu na popisu svih zemalja svijeta. Zaposlenost u Danskoj iznosi 74% a odnosi se na one osobe između 15 i 64 godine.

Kerovac (1997) navodi da je u Danskoj tržište rada jako dobro organizirano te da su organizacije sindikata i poslodavaca vrlo jake, međusobno se uvažavaju i vrlo dobro koordiniraju. Navodi i da je stopa trajne nezaposlenosti niska, radnici i poslodavci su također međusobno organizirani a plaće su relativno visoke. Što se tiče obrazovanja, 84% danaca je završilo srednje obrazovanje. Europska komisija (2023) navodi da je u Danskoj pristup obrazovanju jednak i slobodan za sve, također obrazovanje im je obavezno a karakterizira ga visoka kvaliteta i visoki standardi.

Finska je država sa odličnom razinom životnog standarda a razlozi za to se ogledaju kroz vrlo visoke plaće, visokorazvijeno obrazovanje i zdravstvo, stopa kriminala je izuzetno niska, javne usluge, kao što je na primjer prijevoz, su na zavidnoj razini. Vlada Finske se smatra najpoštenijom vladom, iako to ne znači da nema korupcije i zataškavanja, oni prije svega rade za dobro svojih građana. Što se samog gospodarstva tiče, njega karakterizira visoka industrijalizacija ali i otvorena trgovina. Finska ipak ne može pratiti razvoj susjednih zemalja a njezin državni dug se povećao. Najveći značaj za ovu zemlju ima vanjska trgovina a izvoz 2021. godine je činio oko 41% njihovog BDP-a. Važna industrija za ovu zemlju je šumarstvo ali i ICT tehnologija.

Uz Maltu, Cipar je još jedna otočna država u sustavu EU koja sa svojim središnjim geografskim položajem između Europe, Azije i Afrike pogoduje industriji prekrcaja. Cipar je relativno izoliran od ostatka Europe pa je njegovo tržište u nešto težem položaju od ostatka zemalja EU. Kao i većina zemalja, tako i Cipar teži ka razvoju tehnologije ali i želi jačati fokus na izvozna tržišta. Područja u kojima Cipar razvija svoju industriju su ICT sektor, proizvodnja elektronike i dijelova, zatim lijekovi, cement te metalna industrija. Najvišu stopu izvoza Cipar ima prema zemljama EU. Što se tiče poduzeća, uglavom je riječ o malim i srednjim poduzećima i upravo zato je takvim sektorima lakše kada je riječ o fleksibilnosti i otvorenosti za inovacije. Snažan gospodarski rast povećao je zaposlenost za 2,9%.u 2022.godini. Iako je u 2022. BDP relativno dosta porastao, u 2023. ipak se očekuje blagi pad, kao i u nekim drugim zemljama, razlog je u povećanoj inflaciji.

5.3. Analiza gospodarski srednje i niže razvijenih zemalja EU

Među srednje razvijene zemlje se ubrajaju: Španjolska, Grčka, Bugarska, Hrvatska, Litva, Slovenija, Latvija, Estonija, Mađarska, Rumunjska, Poljska, Slovačka, Portugal te Češka.

Gospodarstvo Španjolske je jako dobro u velikoj većini svojih sektora. Najjača industrija Španjolske je kemijska industrija te je ujedno i najveći izvoznik. Kroz tekuću 2023. godinu,

Španjolska će krenuti sa novim zakonom o industriji koji će poticati modernizaciju ali i ekoproduktivnost. Španjolska je također vrlo dobro razvijena i u drugim područjima industrije kao što su telekomunikacije, automobilska industrija, obnovljiva energija, promet itd. U Španjolskoj se također očekuje ponovni rast BDP-a u nadolazećoj 2024. godini, iako je u prvom tromjesečju 2023. realni BDP zabilježio je tromjesečni rast od 0,5%, najviše zahvaljujući turizmu.

Gospodarstvo Grčke je uglavnom bazirano na uslužni sektor, čak 85%, industrija čini 12% , svega 3% su nacionalne ekonomske proizvodnje a najvažnija grana Grčke je turizam. Ipak, ova zemlje se pomalo ali uspješno izvlači iz velike krize koja ju je bila zahvatila. Grčko gospodarstvo je među državama koje je najviše pogodila i COVID pandemija, ali ipak, brzo se oporavilo. BDP se u 2020.-oj smanjio za 9%, ali već je u 2021. porastao za 8,4% i u 2022.-oj za 5,9%. Grčka ima visok javni dug, nezaposlenost je relativno visoka, krediti su se smanjili, ali su još uvijek prisutni u značajnoj mjeri.

Bugarsko gospodarstvo suočilo se s jednim od najvećih izazova jer je zemlja jedna od najovisnijih o uvozu energije iz Rusije, zbog toga je 2022.godina za bugarsko gospodarstvo bila jedna od najtežih godina. Iako se očekivalo kako će BDP u 2021. dosta narasti, rat između Ukrajine i Rusije je bio nepredvidiva stavka pa su i sve prethodne ekonomske prognoze “pale u vodu”. Bugarska je država koja je prošla kroz značajnu transformaciju. Iz centraliziranog gospodarstva postala je otvoreno gospodarstvo koje karakterizira srednji dohodak. Bugarsko gospodarstvo je u 2021. poraslo za 4,2%. Ipak, posljedice COVID-a i rata u Ukrajini ograničavaju tržište rada. S druge strane, najavljenije povećane plaće, povećan izvoz te javni investicijski fondovi ukazuju na potencijalni brži oporavak. (International trade administration trade, 2022)

Republika Hrvatska je jedna od zemlja koja nije na visokom stupnju razvijenosti i koja ima kapaciteta za jačanje svog gospodarstva. Turčić (2015) za hrvatsko gospodarstvo, kada je riječ o izvozu, kaže kako ima nekoliko nedostataka. Glavni nedostatak ogleda se u manjku proizvodnih kapaciteta ali i u činjenici da nacionalna izvozna strategija nije dobro definirana ali i svjetski kapital je za ovako manju zemlju teže dostižan. Kako bi ojačalo gospodarstvo, bitno je raditi na povećanju izvoza i svoje tržište učiniti konkurentnim. Hrvatska također nema dovoljno dobro razvijene tehnološke industrije, samim time, njezini proizvodi ne mogu biti na jednakoj razini kao i proizvodi neke zemlja koja ima visoko razvijenu tehnologiju. Također, mogućnosti financiranja i ulaganja su dosta male. Europska komisija (2023) za Hrvatsku

predviđa porast BDP-a od 1.6% tokom 2023. godine i 2.3% u 2024. godini. Očekuje se i povećanje plaća, smanjenje inflacije, smanjenje nezaposlenosti te povećanje izvoza.

Litva je zemlja koja mnogo obećava, iako u nekim segmentima još zaostaje za drugim zemljama EU. Ekonomija Litve jača, smanjila se nezaposlenost a litvanci postaju sve više zadovoljni sa svojim životnim standardom. Europska komisija (2023) navodi idući podatak: “Očekuje se da će se realni BDP Litve povećati za samo 0,5% 2023. zbog stalne inflacije koja opterećuje privatnu potrošnju. Predviđa se da će se 2024. realni BDP polagano povećati na 2,7%, kako troškovi inputa i potrošačke cijene budu padali, a ulaganja će se poticati sredstvima RRF-a.“ Sektori koji su zastupljeni i Litvi su informacijske i komunikacijske tehnologije, financijske usluge, prehrambeno-prerađivački sektor, proizvodnja namještaja, automobilska industrija, biotehnologija te turizam i poljoprivreda.

U Sloveniji se očekuje se da će gospodarski rast značajno usporiti 2023. godine (1,8 %), ali će i dalje biti viši od očekivanog u jesenskoj prognozi (1,4 %). Pretpostavlja se da će rast investicija ostati umjeren, uz potporu javnih fondova i fondova EU-a, dok će privatna potrošnja i izvoz pokazati slab rast prije nego što se oživi u drugoj polovici godine. Također, očekuje se i da će inflacija ove godine postupno smiriti, ali da će u prosjeku ostati relativno visoka. U nedostatku vanjskih šokova, trend pada inflacije podržan mjerama monetarne politike nastavit će se i u idućoj godini. Očekuje se i povećanje zaposlenosti te smanjenje nezaposlenosti, očekuje se također i rast bruto plaća. Slovenija je u prosincu izvezla 4,0 milijarde eura, a uvezla 4,4 milijarde eura robe. Vrijednost izvoza veća je za 24,4 posto, a uvoza za 4,8 posto u odnosu na prethodnu godinu. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 90,2 posto. Slovenija je u robnoj razmjeni s inozemstvom ostvarila deficit od 0,4 milijarde eura. (The Institute of Macroeconomic Analysis and Development of the Republic of Slovenia, 2023)

Latvija je zemlja koja se nakon velike krize 2008. godine vratila snažnom gospodarskom rastu. Moore (2013) piše kako neki kritičari ističu kontinuiranu visoku stopu nezaposlenosti i siromaštva. Latvija je trenutno stabilna država ali ipak srvari nisu u najboljem stanju. Zaposlenost u Latviji se poboljšava i dolazi do rasta stope zaposlenosti, iako, problem koji se javlja je povećana stopa siromaštva. Po BDP-u, Latvija se nalazi odmah uz Hrvatsku ali očekuje se kako će njezin BDP nastaviti s rastom. Najveće izvozne grane Latvije su drvna industrija i prehrambena industrija (pšenica), dok najviše uvozi rafiniranu naftu, električnu energiju i lijekove.

Estonija je srednjoeurospka država koja, unatoč tome što je među manjim nacijama, ima viši i kvalitetniji životni standard od većih zemalja koje je okružuju. Kada je riječ o poslu i zapošljavanju, bitno je istaknuti podatak da je u Estoniji 74% stanovništva zaposleno. Prema OECD-u (2023), Estonija je u 2019.godini bila među državama Europe sa najboljim sudjelovanjem na tržištu rada ali i zaposlenošću. Financijska kriza 2007. godine pogodila je i estonsko tržište rada i tada je nezaposlenost sa 4,6% porasla na oko 17%. Iako se suočavala sa velikim problemima, Estonija se uspjela oporaviti nakon krize te je nakon 2010. pa sve do danas bilježila pozitivne rezultate zapošljavanja. Estonija se može pohvaliti i obrazovanim stanovništvom. Udio mladih odraslih osoba (25-34 godine) s tercijarnim obrazovanjem se u zadnjem desetljeću uvelike povećao pa je tako sa 29% porastao na 43%. Visokoobrazovano stanovništvo zarađuje 37% veće plaće od onih sa osnovnim obrazovanjem, a čak je 39% stanovništva steklo visoko obrazovanje, ili srednje specijalizirano obrazovanje nakon završenog srednjeg obrazovanja. Srednje obrazovanje je završilo 91% stanovništva u dobi 25 do 64 godine. Sveukupno zadovoljstvo životom u Estoniji nastavlja rasti. Nažalost, onaj dio stanovništva s nižim dohodkom ima veću vjerojatnost suočavanja sa siromaštvom, stoga se njihovo zadovoljstvo životom ne može mjeriti sa onim dijelom stanovništva koji žive prosječnim ili iznadprosječnim životom.

Poljska je jako bitno tržište zbog svog položaja jer se nalazi u samom srcu srednje Europe. Privlačna je zemlja mnogim ulagačima a jedan od razloga je dobro i kvalitetno obrazovana radna snaga. Prema svjetskoj banci, Poljska je država koja je najmanje osjetila negativne posljedice COVID-a. Njezino gospodarstvo karakterizira povećan izvoz, smanjenja stopa nezaposlenosti i sve veće plaće. Poljska je otvorena zemlja za sve strane ulagače pa su tako njezini najveći strani ulagači amerikanci. Glavni industrijski sektori poljske su proizvodnja, poljoprivreda, automobilska i zrakoplovna industrija te informacijska tehnologija. Realni BDP će u 2023. godini usporiti na 0,7%, međutim u 2024. se predviđa ponovni rast na 2,7%. Prijetnja koja se javlja je mogućnost pooštavanja kriterija financiranja što bi moglo limitirati fiskalnu politiku a to bi s druge strane moglo imati negativan utjecaj na ukupan gospodarski rast (Europska komisija, 2023)

Troškovi života u Portugalu su prilično niski, ovisno o regiji, negdje mogu biti i viši od prosjeka. Ipak, Portugal je privlačno odredište za život, ima povoljne uvjete za razvoj industrije, njihova infrastruktura se kontinuirano razvija a zdravstvo i obrazovanje su također na zavidnoj razini. Što se tiče gospodarstva, u 2021. godini u Portugal je uvezeno 97,5 milijardi dolara a izvezeno je 75,1 milijardu dolara. Najviše se uvozilo mineralna goriva, vozila, električna

oprema, kemijska roba i riba. Najviše se izvezlo također vozila i ostalih strojeva, namještaja, željeza i čelika te papira. Kada je riječ o zapošljavanju, stopa nezaposlenosti u Portugalu pala je na 6,1% u drugom kvartalu 2023. sa 7,2% u prethodnom razdoblju. Broj nezaposlenih smanjio se za 55,8 tisuća na 380,3 tisuće, a broj zaposlenih povećao se za 54,7 tisuća na 4.979,4 tisuće.

Češka je država koja se nalazi u samom srcu Europe. Češka se može pohvaliti kako bilježi jako dobre gospodarske rezultate te da je u Europi među onim državama s iznadprosječnim gospodarskim rastom. Kada je riječ o prihodima, tada se može spomenuti podatak da u Češkoj prosječni neto prilagođeni raspoloživi dohodak kućanstva po glavi stanovnika iznosi 26 664 USD godišnje, što je manje od prosjeka OECD-a od 30 490 USD godišnje. Razlog zašto je to tako može biti i zbog podatka da Česi dobar dio svog prihoda odvajaju na održavanje krova nad glavom, čak 23%, s tim da su, kako je navedeno, prihodi niži od prosjeka. Dobar podatak je ipak onaj da je u Češkoj Republici 74% radno sposobnog stanovništva u dobi od 15 do 64 godine koji imaju plaćeni posao

6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Za provođenje istraživanja o povezanosti BDP-a i HDI-a korištena je metoda korelacijske analize. Fenando (2023) korelacijsku analizu definira na slijedeći način: „Koficijent korelacije je statistička mjera snage linearnog odnosa između dviju varijabli. Njegove vrijednosti mogu biti u rasponu od -1 do 1. Koficijent korelacije od -1 opisuje savršenu negativnu ili inverznu korelaciju, pri čemu vrijednosti u jednoj seriji rastu dok one u drugoj opadaju, i obrnuto. Koficijent 1 pokazuje savršenu pozitivnu korelaciju ili izravan odnos. Koficijent korelacije 0 znači da ne postoji linearna veza“.

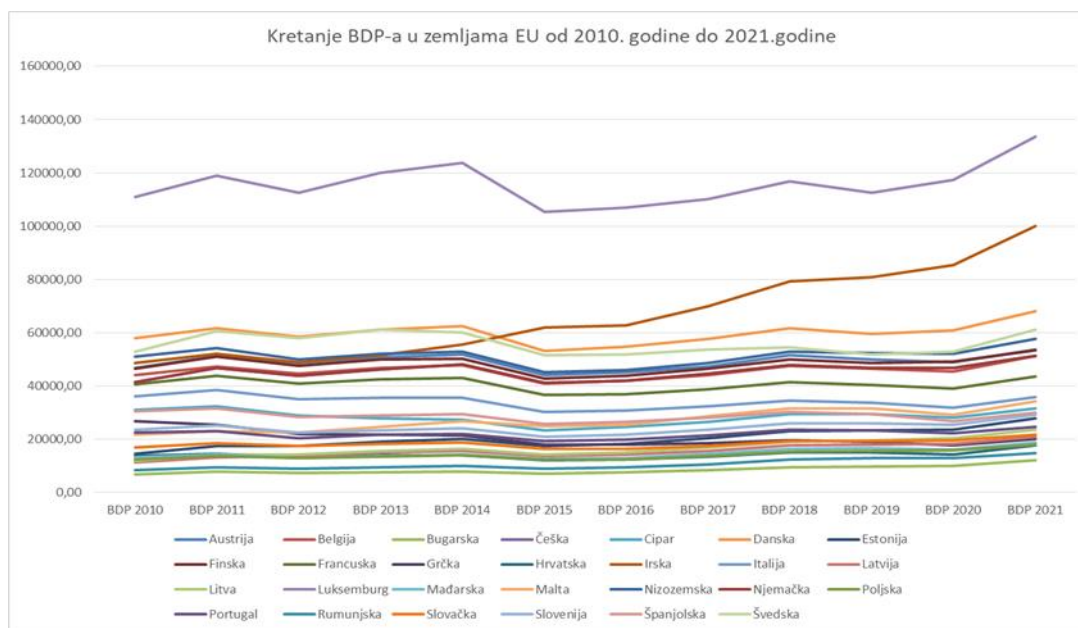
Što je koficijent dalje od nule, bilo da je pozitivan ili negativan, to bolje odgovara i veća je korelacija. Vrijednosti -1 (za negativnu korelaciju) i 1 (za pozitivnu) opisuju savršeno uklapanje u kojem su sve podatkovne točke poravnate u ravnoj liniji, što ukazuje da su varijable savršeno korelirane.

Drugim riječima, odnos je toliko predvidljiv da se vrijednost jedne varijable može odrediti na temelju kretanja vrijednosti druge varijable. Što je koficijent korelacije bliži nuli, to je korelacija slabija, sve dok na nuli ne postoji uopće linearni odnos.

Treba spomenuti i p-value, odnosno p-vrijednost. Najjednostavnije rečeno, to je statistička mjera koja se primjenjuje kako bi se testirale nulte hipoteze koje tvrde kako nema statistički značajnog odnosa između promatranih varijabli. Ako se testira na razini signifikantnosti 5% te dobijemo da je p-vrijednost manja od 5% tada se nulta hipoteza odbacuje te prihvaća alternativna koja tvrdi da postoji statistički značajan odnos između varijabli. U tom smislu ta povezanost nije slučajna.

Graf br. 1 prikazuje kretanje BDP-a zemalja članica EU od 2010. do 2021. godine, dok graf br. 2 prikazuje kretanja HDI-a u zemljama članicama EU od 2010.g. do 2021.g

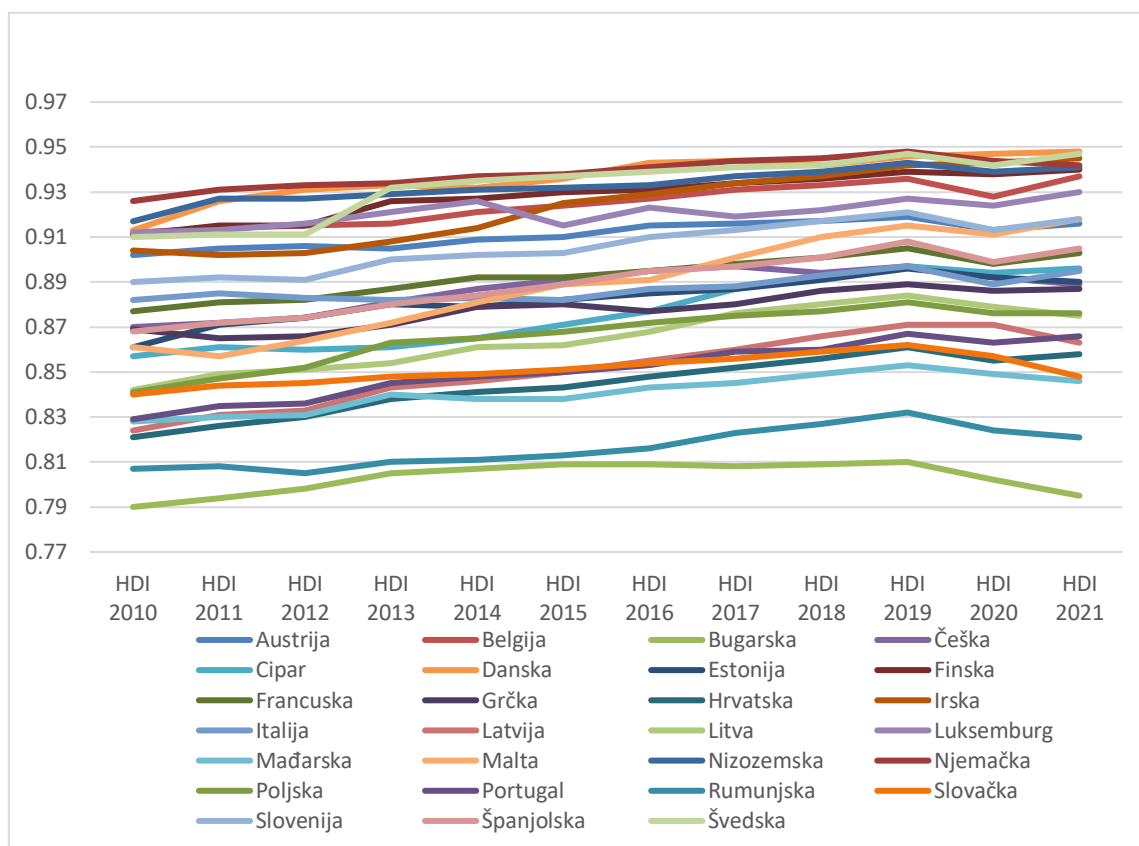
Graf 1. Grafički prikaz kretanja BDP-a per capita zemalja članica EU od 2010.g. do 2021.g.

Izvor: samostalna izrada autorice prema podacima objavljenih od strane Svjetske banke

Iz grafa 1. i grafa 2. se može vidjeti kako najveći BDP per capita ne znači nužno i najviši indeks ljudskog razvoja. Primjerice, Luksemburg se po BDP-u nalazi na samom vrhu, čak se odvajava od drugih zemalja kroz cijelo promatrano razdoblje, dok se po HDI-u nalazi ispod vrha, iako i dalje sa jako dobrom vrijednosti HDI-a, nije na razini kao što je i po BDP-u.

Graf 2. Grafički prikaz kretanja HDI-a u zemljama članicama EU od 2010.g. do 2021.g.

Izvor: samostalna izrada autorice prema podacima objavljenih od strane Svjetske banke

Tablica 2. prikazuje vrijednosti jačine korelacije sukladno dobivenom koeficijentu korelacije.

Tablica 2. Prikaz vrijednosti jačine korelacije

0 – 0.25	Linearna korelacija slaba
0.25 – 0.64	Korelacija srednje jačine
0.64 – 1	Čvrsta korelacija

Izvor: samostalna izrada autorice pema podacima dostupnima na: <https://www.ncl.ac.uk/webtemplate/ask-assets/external/maths-resources/statistics/regression-and-correlation/strength-of-correlation.html>

Podaci o kretanju BDP-a i HDI-a su prikupljeni sa stranica Svjetske banke i koristeći te podatke provedena je regresijska analiza o povezanosti između te dvije varijable u zemljama EU. Podaci o vrijednostima navedenih varijabli obuhvaćaju razdoblje od 2010.g. do 2021.g. što je dovoljno

dugo razdoblje da se analizira odnos BDP-a na HDI ali i njihov međusobni utjecaj s obzirom na statističku značajnost koeficijenta korelacije.

Statistički značajan koeficijent korelacije podrazumijeva statistički značajan utjecaj jedne varijable na drugu. Analiza je provedena pojedinačno za svih 27 zemalja koje su članice Europske Unije. Iduća tablica br. 3 prikazuje rezultate provedene korelacijske analize o povezanosti BDP-a i HDI-a. Zemlje su u tablici poredane prema HDI rangu iz 2021. godine. U 2021. godini Danska je imala najveću vrijednosti HD indeksa dok je najmanju vrijednosti imala Bugarska te se stoga nalazi na posljednjem 27. mjestu.

Tablica 3. Tablični prikaz rezultata istraživanja povezanosti BDP-a i HDI-a

HDI rang - 2021	Zemlja	Koeficijent korelacije	p-value
1	Danska	0,18	0,58
2	Švedska	0,26	0,41
3	Irska	0,94	0,00**
4	Njemačka	0,39	0,21
5	Nizozemska	0,22	0,49
6	Finska	0,14	0,66
7	Belgija	0,27	0,39
8	Luksemburg	0,56	0,06*
9	Malta	0,94	0,00**
10	Slovenija	0,51	0,09*
11	Austrija	0,10	0,75
12	Španjolska	0,25	0,43
13	Francuska	0,16	0,61
14	Cipar	0,01	0,98
15	Italija	0,07	0,82
16	Estonija	0,82	0,001**
17	Češka	0,18	0,57
18	Grčka	0,73	0,01**
19	Poljska	0,58	0,05**
20	Litva	0,80	0,002**
21	Portugal	0,29	0,35
22	Latvija	0,83	0,001**
23	Hrvatska	0,40	0,20
24	Slovačka	0,24	0,44
25	Mađarska	0,70	0,01**
26	Rumunjska	0,80	0,002**
27	Bugarska	0,02	0,95

Napomena: ** statistički značajno na razini od 5%, * statistički značajno na razini od 10%

Izvor: izrada autorice prema podacima iz Izvještaja o ljudskom razvoju 2021./2022., podaci dostupni na:

https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2021-22pdf_1.pdf

U nastavku su opisani dobiveni rezultati istraživanja za svaku pojedinu zemlju.

- Danska

Koeficijent korelacije iznosi 0,18. To bi značilo da je korelacija pozitivna ali prilično slaba, samim time nije statistički značajna. P-value iznosi 0,58 što znači da nema statistički značajne povezanosti između BDP-a i HDI-a.

- Švedska

Koeficijent korelacije iznosi 0,26. Ova vrijednost pokazuje da je korelacija pozitivna i srednje jačine. P-value iznosi 0,58 a to bi značilo da ne postoji statistički značajna korelacija.

- Irska

Koeficijent korelacije iznosi 0,94. Korelacije je pozitivna i čvrsta. P-value iznosi 0,00 a to bi značilo da ovdje postoji statistički značajna korelacija na razini signifikantnosti od 1%.

- Njemačka

Koeficijent korelacije iznosi 0,39. Korelacija je pozitivna i srednje jačine. P-value iznosi 0,21 i to znači da ne postoji statistički značajna korelacija.

- Nizozemska

Koeficijent korelacije iznosi 0,22. Korelacija je pozitivna ali linearna korelacija je slaba. P-value iznosi 0,49 i također nema statistički značajne korelacije.

- Finska

Koeficijent korelacije iznosi 0,14. Korelacija je pozitivna ali jako slaba. P-value iznosi 0,66 te ne postoji statistički značajna korelacija.

- Belgija

Koeficijent korelacije iznosi 0,27, samim time je pozitivan i srednje jačine. P-value iznosi 0,39 te korelacija nije statistički značajna.

- Luksemburg

Koeficijent korelacije iznosi 0,56. Korelacija je pozitivna i srednje jačine. P-value iznosi 0,06 te time postoji statistička značajnost ali na razini signifikantnosti od 5%.

- Malta

Koeficijent korelacije iznosi 0,94. Korelacija je pozitivna i čvrsta. P-value iznosi 0,00 što govori da je korelacija statistički značajna i to na razini signifikantnosti od 1%.

- Slovenija

Koeficijent korelacije iznosi 0,51. Korelacija je pozitivna i srednje jačine. P-value iznosi 0,09 te je i ovdje korelacija značajna uz razinu signifikantnosti od 10%.

- Austrija

Koeficijent korelacije iznosi 0,10. Korelacija je pozitivna ali prilično slaba. P-value iznosi 0,75 i samim time statistički značajna veza ne postoji.

- Španjolska

Koeficijent korelacije iznosi 0,25. Korelacija je pozitivna ali na granici je između slabe i srednje jačine. P-value iznosi 0,43, ne postoji statistički značajna veza.

- Francuska

Koeficijent korelacije iznosi 0,16. Korelacija je pozitivna ali slaba. P-value iznosi 0,61, što znači da također nema statistički značajne veze.

- Cipar

Koeficijent korelacije iznosi 0,01. Korelacija je jedva pozitivna i najslabija među svim državama. P-value iznosi 0,98 te ni ovdje ne postoji statistički značajna veza.

- Italija

Koeficijent korelacije iznosi 0,07. Korelacija je pozitivna ali jako niska. P-value iznosi 0,82 te ne postoji statistički značajna veza.

- Estonija

Koeficijent korelacije iznosi 0,82. Korelacija je pozitivna i čvrsta. P-value iznosi 0,001, samim time statistički značajna veza postoji na razini signifikantnosti od 1%.

- Češka

Koeficijent korelacije iznosi 0,18. Korelacija je pozitivna i slaba. P-value iznosi 0,57 i nema statistički značajne veze.

- Grčka

Koeficijent korelacije iznosi 0,73. Korelacija je pozitivna i jako čvrsta. P-value iznosi 0,57 te statistički značajna veza ne postoji.

- Poljska

Koeficijent korelacije iznosi 0,58. Korelacija je pozitivna i srednje jačine. P-value iznosi 0,05 i značajan je na razini signifikantnosti od 5%.

- Litva

Koeficijent korelacije iznosi 0,80. Korelacija je pozitivna i prilično čvrsta. P-value iznosi 0,002 što znači da je značajan na razini signifikantnosti od 1%.

- Portugal

Koeficijent korelacije iznosi 0,29. Korelacija je pozitivna i slaba. P-value iznosi 0,35 i ne postoji statistički značajna veza.

- Latvija

Koeficijent korelacije iznosi 0,83. Korelacija je pozitivna i dosta čvrsta. P-value iznosi 0,001 i time je on statistički značajan na razini signifikantnosti od 1%.

- Hrvatska

Koeficijent korelacije iznosi 0,40. Korelacija je pozitivna i srednje je jačine. Vrijednost P-valuea je 0,20 a statistički značajna veza ne postoji.

- Slovačka

Koeficijent korelacije iznosi 0,24. Korelacija je pozitivna ali slaba. P-value ima vrijednost od 0,44 a to znači da nema statistički značajne veze.

- Mađarska

Koeficijent korelacije iznosi 0,70. Korelacija je pozitivna i čvrsta. P-value iznosi 0,01 i to govori da statistički značajna veza postoji i to na razini signifikantnosti od 1%

- Rumunjska

Koeficijent korelacije iznosi 0,80. Korelacija je pozitivna i čvrsta. P-value iznosi 0,002 a to govori da postoji statistički značajna veza na razini signifikantnosti od 1%.

- Bugarska

Koeficijent korelacije iznosi 0,02. Korelacija je pozitivna ali jako niska. Vrijednost P-valuea je 0,95 a statistički značajna veza ne postoji

Svaka od navedenih 27 zemalja ima pozitivan koeficijent korelacije. Kada se povećava BDP tada vidimo da se povećava i HD Indeks. Zemlje sa najvećim koeficijentom korelacije su Irska, Malta, Estonija, Litva, Grčka, Mađarska, i Rumunjska. U tim zemljama postoji jaka povezanost između BDP-a i HD indeksa. Važno je za istaknuti kako je povezanost između njihovog BDP-a i HD Indeksa za navedene zemlje statistički značajna. U tim zemljama postoji statistički značajan utjecaj BDP-a na HD Indeks.

Povećanjem BDP-a povećava se statistički značajno i HD indeks. Isto tako možemo tvrditi da povećanje HD indeksa ima statistički značajan utjecaj na povećanje BDP-a. Statistički značajna korelacija na razini od 5% je dobivena za Irsku, Maltu, Estoniju, Grčku, Latviju, Litvu, Poljsku, Mađarsku i Rumunjsku te na razini od 10% za Luksemburg i Sloveniju.

Zemlje koje imaju korelaciju srednje jačine jesu Švedska, Njemačka, Belgija, Španjolska, Portugal i Hrvatska. Koeficijenti korelacije srednje jačine nisu statistički značajni.

Za Dansku, Nizozemsku, Finsku, Austriju, Španjolsku, Francusku, Cipar, Italiju, Češku i Bugarsku, rezultat korelacijske analize ima najslabiju vrijednost, što znači da je povezanost između BDP-a i HD indeksa za ove zemlje slaba. Koeficijent korelacije za navedene zemlje nije statistički značajan.

Promatrajući rezultate za svaku zemlju, može se zaključiti da što zemlje, s obzirom na vrijednost HDI indeksa opadaju, kako je prikazano u tablici br. 3, s obzirom na vrijednost HDI-a 2021. godine, da je sve više zemalja koje imaju statistički značajan odnos između BDP-a i HDI indeksa. Zemlje s nižim razinama HDI-a imaju većinom jak i statistički značajan koeficijent korelacije.

7. ZAKLJUČAK

BDP po glavi stanovnika kao mjera životnog standarda prikazuje uspješnost neke zemlje ali ne pokazuje i koliko napreduje ljudski razvoj. Svaka ekonomska, odnosno gospodarska aktivnost bi trebala rezultirati povećanjem, kako osobnog, tako i društvenog blagostanja. Uz sam BDP, države trebaju pratiti i neke druge čimbenike koji utječu na čovjekovo blagostanje pa se iz tog razloga razvio HDI indeks. Njegova prednost se očituje u tome što on sagleda one čimbenike koju su dobra podloga za procjenu trenutne, ali i daljne kvalitete života. Isto tako, ne postoji niti jedan indeks koji pruža savršenu i potpunu sliku o razvoju neke zemlje. Neki kritičari pak smatraju kako je ovaj indeks previše baziran na čovjeka i njegovo zadovoljstvo nego li na ekonomiju i gospodarstvo.

Ipak, HDI u obzir uzima tri mjere ljudskog blagostanja a to omogućuje kreatorima politike da što više rade na identifikaciji i analizi strategija za sveukupno poboljšanje. Isto tako, primjenom i analizom HDI-a se omogućuje da vlade država prate napredak svoje zemlje i tako se uspoređuju sa drugim državama, postavljaju prioritete i smanjuju jaz, kako među stanovništvom svoje zemlje, tako i među drugim državama. Zemlje EU po razini HDI-a su sve u poprilično dobrom položaju, niti jedna nema nisku vrijednost koja bi zahtjevala velike intervencije vlada.

Svih 27 EU zemalja ima pozitivan koeficijent korelacije s tim da njih 11 ima statistički značajan koeficijent korelacije. U tim zemljama povećanje BDP-a utječe statistički značajno na povećanje HDI-indeksa. Riječ je većinom o zemljama koje prema BDP-u po glavi stanovnika spadaju u manje razvijene zemlje. Gospodarski rast u manje razvijenim zemljama Europske Unije ima snažniji utjecaj na rast HDI-a čime značajno utječe na poboljšanje kvalitete života.

LITERATURA

Knjige:

1. Benić, Đ., (2016) Makroekonomija, Školska knjiga, Zagreb
2. Blanchard, O., (2011), *Makroekonomija*, Mate, Zagreb
3. Bretherton, C., Mannin, M., (2013), “*The Europeanization of European Politics*”, Europe in Transition: The NYU European Studies Series
4. Europska komisija, (2017), “BIJELA KNJIGA O BUDUĆNOSTI EUROPE” Bruxelles
5. Grosh, M.E., Mufitov, J., (1996), “A Manual for Planning and Implementing the Living”, Washington, D.C.
6. Hickel, J., Kallis, G., (2020) Is Green Growth Possible?, New Political Economy Human Development Report, (2022), *Uncertain times, unsettled lives Shaping our future in a transforming world*, United Nations Development Programme
7. Krueger, D., (2009), “*Intermediate Macroeconomics*”, Sveučilište u Pennsylvaniji, Katedra za ekonomiju, < dostupno na: https://www.efzg.unizg.hr/UserDocsImages/za%20studente/elektronicki%20udzbenici/Krueger_Makroekonomika.pdf >
8. Lee-Hyung, K., Maniquiz-Redillas, M., (2017), “*Green industry concept and practices*”
9. Mankiw G. N., (2006) *Osnove ekonomije*, MATE, Zagreb
10. Nair, P., (2007), *Human Development Index: An Introduction*, ICFAI UNIVERSITY PRESS
11. Phillips, D., (2006), *Quality of Life; Concept, Policy and Practice*, Routledge
12. Siebert, H., (2005), “*The Social Market Economy.*” The German Economy: Beyond the Social Market, Princeton University Press, JSTOR

Članci:

1. Bičo Ćar, M., (2014), “*Održivi razvoj i promjene u vođenju savremenog poslovanja*”, Pregledni rad, Vol. 6-7 No. 6-7, [internet], < dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/220358> >,[datum pristupa: 30. kolovoza 2023.]
2. Bogunović, A., (2006), “*EUROPSKA UNIJA - STANJE I PERSPEKTIVE*”, Ekonomski pregled, 57 (1-2) 31-63, Dostupno na < <https://hrcak.srce.hr/file/12164> > [datum pristupa: 15.svibnja 2023.]
3. Britannica, (2023), “*Taking the economy’s temperature: How understanding GDP can help you make better investing decisions*”, [internet], < dostupno na: <https://www.britannica.com/money/what-is-gdp> >, [datum pristupa: 18.svibnja 2023.]
4. Britannica, (n.d.), “*Malta Economy*”, [internet], < dostupno na: <https://www.britannica.com/place/Malta/Economy> >, [datum pristupa: 30.kolovoza 2023.]
5. Ćosić, K., Fabac, R., (2001), “*Gospodarski rast, tehnološki razvitak i suvremeno obrazovanje*“, Izvorni znanstveni rad, [internet], < dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/45061> >, [datum pristupa: 30. kolovoza 2023.]
6. Denona Bogović, N., Šverko Grdić, Z., (2020), “*Transitioning to a Green Economy— Possible Effects on the Croatian Economy*”, Održivost 2020. [internet], < dostupno na: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/22/9342#B16-sustainability-12-09342> >, [datum pristupa: 7.srpnja 2023.]
7. Dragičević, M., (1996), “*Održivi razvoj - koncepcija gospodarskog razvoja Hrvatske*“, Pregledni rad, [internet], < dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/50344> >, [datum pristupa: 30. kolovoza 2023.]
8. Ferjan, I., (2014), “*Holističko mjerenje životnog nivoa: indeks humanog razvoja*“, Izvorno naučni članak [internet], < dostupno na: <http://oikosinstitut.org/wp-content/uploads/2016/11/ferjan.pdf> >, [datum pristupa: 9. srpnja 2023.]

9. Fernando, J., (2023), “*Gross Domestic Product (GDP): Formula and How to Use It*”, [internet], < dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/g/gdp.asp> >, [datum pristupa: 30. kolovoza 2023.]
10. Ganti, A., (2023), “*What Real Gross Domestic Product (Real GDP) Is, How to Calculate It, vs. Nominal*”, [internet], < dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/r/realgdp.asp> >, [datum pristupa: 30. kolovoza 2023.]
11. Investopedia, (2023), “*Top 25 Developed and Developing Countries*”, Dostupno na < <https://www.investopedia.com/updates/top-developing-countries/> >, [datum pristupa: 22. svibnja 2023.]
12. Karajić, N., (1992), “*Važnost pojedinih komponenata kvalitete života*”, Izvorni znanstveni članak, Vol. 1 No. 4, < dostupno na <https://hrcak.srce.hr/138894> >, [datum pristupa: 15. lipnja 2023.]
13. Kerovac, N., (1997), “*Institucionalna uređenost tržišta rada u Danskoj*”, Pregledni rad, [internet], < dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/47070> >, [datum pristupa: 10. srpnja 2023.]
14. Leko, V., Požega, Ž., (2016), “*Utjecaj ljudskog faktora na razvijenost zemalja*”, Pregledni rad, Tranzicija, Vol. 18 No. 37, Dostupno na < <https://hrcak.srce.hr/170428> >, [datum pristupa: 11. lipnja 2023.]
15. Magazzino, C., Mutascu, M.I., (2022), “*The Italian fiscal sustainability in a long-run perspective*”, Časopis ekonomske asimetrije, Svezak 26, [internet], < dostupno na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1703494922000159> >, [datum pristupa: 15. srpnja 2023.]
16. Malinowski, M., (2021), “*Green Energy*” and the Standard of Living of the EU Residents”, [internet], < dostupno na: <https://www.mdpi.com/1996-1073/14/8/2186> >, [datum pristupa: 2. srpnja 2023.]
17. Moore, D., (2013), “*Latvia’s Economic Potential: Recovery and Reforms*”, [internet], < dostupno na: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2013/01/28/latvias-economic-potential-recovery-and-reforms> >, [datum pristupa: 30. kolovoza 2023.]

18. Moro Egido, A.I., Navarro, M., (2021), “*Changes in Subjective Well-Being Over Time: Economic and Social Resources do Matter*”, [internet], < dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/356783933_Changes_in_Subjective_Well-Being_Over_Time_Economic_and_Social_Resources_do_Matter >, [datum pristupa: 30. kolovoza 2023.]
19. Pilekić, I., Adamović, I., (2022), “*Komparativna analiza inovativnosti vodećih zemalja članica EU i Republike Hrvatske*”, Stručni rad, [internet], < dostupno na: >, [datum pristupa: 30. lipnja 2023.]
20. Podgorčić, D., (2009), “*ODRŽIVI RAZVOJ-sjedište poslovnih i društvenih interesa*”, Uvodnik, [internet], < dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/57102> >, [datum pristupa: 30. kolovoza 2023.]
21. Pokrajac, S., Josipović, S., (2015), “*Zelena industrija i proces reindustrijalizacije*” Ekonomski vidici, Br. 2-3: str. 203-212, dostupno na < http://www.deb.org.rs/wp-content/uploads/2015/05/Ekonomski-vidici-2-3_2015.pdf#page=115 >, [datum pristupa: 11. srpnja 2023.]
22. Požega, Ž., Crnković, B., (2006), “*Analiza osjetljivosti bdp-a per capita izabranih zemalja svijeta*”, Pregledni članak, [internet], < dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/294064> >, [datum pristupa: 30. kolovoza 2023.]
23. Recher, V., (2022), “*BDP kao promašena mjera ekonomske aktivnosti za 21. stoljeće*”, Pregledni rad, [internet], < dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/286339> >, [datum pristupa: 30. kolovoza 2023.]
24. Stipetić, D., (2017), “*Politika zaštite okoliša i energetika Danske: postaje li Danska energetski samodostatna?*”, Pregledni članak, [internet], < dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/331159> >, [datum pristupa: 6. srpnja 2023.]
25. Turčić, Z., (2015), “*Hrvatsko gospodarstvo u vanjskotrgovinskoj razmjeni*”, Pregledni rad, [internet], < dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/206356> >, [datum pristupa: 18. lipnja 2023.]

Ostalo:

1. Adithyan, K., (2023), „*GDP Per Capita*“, [internet], < dostupno na: <https://clearteax.in/g/terms/gdp-per-capita> >, [datum pristupa: 11. rujna 2023.]
2. Allianz, (2023), France, [internet], < https://www.allianz-trade.com/en_US/resources/country-reports/france.html >, [datum pristupa: 15.lipnja 2023.]
3. Amadeo, K., (2022), *Standard of Living*,The Balance, [internet], < dostupno na: <https://www.thebalancemoney.com/standard-of-living-3305758> >, [datum pristupa: 14.srpnja 2023.]
4. Američka gospodarska komora, (2021), “*How Europe is pushing green technology and how Belgian companies can benefit*” , [internet], < dostupno na: <https://amcham.be/blog/how-europe-pushing-green-technology-and-how-belgian-companies-can-benefit> >,[datum pristupa: 5.srpnja 2023.]
5. BBC, (n.d.), “*What is GDP and how is it measured?*”, [internet], < dostupno na: <https://www.bbc.com/news/business-13200758> >, [datum pristupa: 11. rujna 2023.]
6. Britannica, (n.d.), “*Education of France*”, [internet], < dostupno na: <https://www.britannica.com/place/France/Education> >, [datum pristupa: 21.lipnja 2023.]
7. Business France Nordics ,(2023), “*France is investing in green industries !*”, [internet], < dostpno na: <https://world.businessfrance.fr/nordic/2023/05/25/france-is-investing-in-green-industries/> >,[datum pristupa: 21.lipnja 2023.]
8. CMS, (2022), “*Bulgaria to boost industrial, green and growth investments*”, [internet], < dostupno na: <https://cms-lawnow.com/en/ealerts/2022/05/bulgaria-to-boost-industrial-green-and-growth-investments> >,[datum pristupa: 22.srpnja 2023.]
9. Danish Energy Agency,(n.d.), “*Green Growth in Denmark*“, [internet], < dostupno na: <https://ens.dk/en/our-responsibilities/energy-climate-politics/green-growth-denmark> >,[datum pristupa: 8.srpnja 2023.]

10. Economist Intelligence Unit, (n.d.), “*Belgium*”, [internet], < dostupno na: <https://country.eiu.com/belgium> >, [datum pristupa: 11. srpnja 2023.]
11. European Commission, (2023), “*The Green Deal Industrial Plan*”, < dostupno na: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/green-deal-industrial-plan_en >, [datum pristupa: 15. srpnja 2023.]
12. European Commission, (2023), “*Economic forecast for Austria*”, [internet], < dostupno na: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/austria/economic-forecast-austria_en >, [datum pristupa: 15. lipnja 2023.]
13. European Commission, (2023), “*Economic forecast for Czechia*”, [internet], < dostupno na: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/czechia/economic-forecast-czechia_en >, [datum pristupa: 6. srpnja 2023.]
14. European Commission, (2023), “*Economic forecast for Lithuania*”, [internet], < dostupno na: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/lithuania/economic-forecast-lithuania_en >, [datum pristupa: 30. kolovoza 2023.]
15. European Commission, (2023), “*Economic forecast for Netherlands*”, [internet], < dostupno na: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/netherlands/economic-forecast-netherlands_en >, [datum pristupa: 5. srpnja 2023.]
16. European Commission, (2023), “*Economic forecast for Poland*”, [internet], < dostupno na: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/poland/economic-forecast-poland_en >, [datum pristupa: 21. srpnja 2023.]
17. European Commission, (2023), “*Economic forecast for Sweden*”, [internet], < dostupno na: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/sweden/economic-forecast-sweden_en >, [datum pristupa: 15. srpnja 2023.]
18. European Commission, (2023), “*Economic forecast for Croatia*”, [internet], < dostupno na: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/croatia/economic-forecast-croatia_en >, [datum pristupa: 13. srpnja 2023.]

19. European Commission, (2023), “*Labour market information: France*”, [internet], < dostupno na: https://eures.ec.europa.eu/living-and-working/labour-market-information/labour-market-information-france_en >, [datum pristupa: 21.srpnja 2023.]
20. European Commission, (2023), Denmark, [internet], < dostupno na: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/denmark/overview> >, [datum pristupa: 30.lipnja 2023.]
21. European Commission, (2023), Economic forecast for Denmark, [internet], < dostupno na: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/spain/economic-forecast-spain_en >, [datum pristupa: 30.lipnja 2023.]
22. European Commission, (2023), Economic forecast for Ireland, [internet], < dostupno na: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/ireland/economic-forecast-ireland_en >, [datum pristupa: 30.lipnja 2023.]
23. European Union, (2017), “*Final report of the expert group on quality of life indicators*”, [internet], < dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/7870049/7960327/KS-FT-17-004-EN-N.pdf/f29171db-e1a9-4af6-9e96-730e7e11e02f?t=1490716665000> >, [datum pristupa: 18.lipnja 2023.]
24. Eurostat, (n.d.),” *Measuring quality of life* “,[internet], < dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/quality-of-life/information-data> >,[datum pristupa: 18.lipnja 2023.]
25. Human Development Report, (2022), [internet], < dostupno na: https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2021-22pdf_1.pdf >, [datum pristupa: 12.lipnja 2023.]
26. International trade administration trade, (2022), “*Bulgaria - Country Commercial Guide*”, [internet], < dostupno na: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/bulgaria-market-overview> >, [datum pristupa: 30. kolovoza 2023.]
27. Kagan, J., (2022), “*What Is Quality of Life? Why It's Important and How to Improve It*”, [internet], < dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/q/quality-of-life.asp> >, [datum pristupa: 12.lipnja 2023.]

28. KPMG,(2023), *Economic Key Facts Germany*, [internet], < dostupno na: <https://kpmg.com/de/en/home/insights/overview/economic-key-facts-germany.html> >, [datum pristupa: 4. srpnja 2023.]
29. Luxembourg chamber of commerce, (2017), “*Luxembourg economy*”, ”, [internet], < dostupno na: https://www.investinluxembourg.lu/seoul/wp-content/uploads/sites/15/2018/01/Luxembourg-economy_open-dynamic-reliable.pdf >, [datum pristupa: 30. kolovoza 2023.]
30. Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, (2011), [internet], < dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//117153.%20-%201.3.pdf> >,[datum pristupa: 15.lipnja 2023.]
31. The Institute of Macroeconomic Analysis and Development of the Republic of Slovenia, (2023), “*Slovenia*”, [internet], < dostupno na: <https://www.umar.gov.si/en/> >, [datum pristupa: 30. kolovoza 2023.]
32. The World Bank, (2021), “*The World Bank In Bulgaria*”, [internet], < dostupno na: <https://www.worldbank.org/en/country/bulgaria/overview> >, [datum pristupa: 28.lipnja 2023.]

Popis tablica

Tablica 1. Prikaz vrijednosti HDI-a u zemljama EU.....	18
Tablica 2. Prikaz vrijednosti jačine korelacije	33
Tablica 3. Tablični prikaz rezultata istraživanja	35

Popis grafova

Graf 1. Grafički prikaz kretanja BDP-a per capita zemalja članica EU od 2010.g. do 2021.g..... 32

Graf 2. Grafički prikaz kretanja HDI-a u zemljama članicama EU od 2010.g. do 2021.g.....33